

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУР**

Н. В. Яременко, Н. Є. Коломієць

**ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ II
ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ.
ПРАКТИКУМ**

Кривий Ріг – 2022

УДК 821.09'06(075.8)(076.5)

Яременко Н. В., Коломієць Н. Є. Історія зарубіжної літератури II половини XX століття. Практикум. Кривий Ріг, 2022. 103 с.

Посібник містить матеріали для підготовки до практичних занять із курсу «Історія зарубіжної літератури II половини XX ст.» відповідно до тем, передбачених навчальною програмою. Система завдань та вправ, наведена у практикумі, зорієнтована на різнопланову оцінку та осмислення художнього потенціалу творів, що вивчаються, формуванню професійних компетенцій майбутніх вчителів-словесників.

Рецензенти:

доктор педагогічних наук, професор Тетяна Мішеніна

доктор філологічних наук, професор Тетяна Черкашина

Рекомендовано до друку

кафедрою української та зарубіжної
літератур КДПУ

(протокол №___від_____ 2022 р.)

Вченою радою Криворізького
державного педагогічного університету (протокол №___від
____2022 р.)

Яременко Н. В., Коломієць Н. Є. 2021

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
РОЗДІЛ 1. Структурні складові навчальної дисципліни	6
Опис, мета і завдання навчальної дисципліни	8
Програма та структура курсу.....	9
РОЗДІЛ 2. Інструктивні матеріали щодо підготовки до практичних занять	12
Практичне заняття 1	20
Практичне заняття 2	27
Практичне заняття 3	33
Практичне заняття 4	39
Практичне заняття 5	49
Практичне заняття 6.....	58
Практичне заняття 7.....	66
Практичне заняття 8.	72
Практичне заняття 9-10.	79
РОЗДІЛ 3. Організаційно-довідкові матеріали	89
Колективні творчі проєкти	89
Перелік текстів творів художньої літератури для обов'язкового прочитання	92
Глосарій	93
Рекомендована література	97
Контрольні тести	103
Твори, внесені до шкільної програми	107

ПЕРЕДМОВА

Гуманітарний профіль є одним із основних найважливіших напрямків сучасної освіти. Він забезпечує належний рівень духовного розвитку особистості. Так, літературна освіта дає можливість сформувати не лише загальнокультурний рівень людини, а й зорієнтувати її щодо моральних цінностей, пріоритетів світоглядних орієнтирів.

Задля активізації пізнавальної активності студентів у пропонованому посібнику подано систему завдань і вправ, в яких свідомо уникається формалізм у процесі засвоєння літературних знань та авторитарний вплив педагога. Провідною концепцією, котра транслюється, є діалогічне навчання. Серед технологій, що дозволяють її реалізувати є інтегральна педагогічна технологія. В її основі такі форми, як: сократівський діалог, вирішення парадоксальних навчальних ситуацій, дидактична гра, медіатехнології тощо.

У посібнику наведено матеріали, які стосуються особливостей розвитку літератури зарубіжної другої половини ХХ століття. Відповідно до навчальної програми матеріал поділено на два тематичні блоки.

Мета практикуму полягає в забезпечення процесу навчання, сприяння активізації засвоєння знань з курсу “Історія зарубіжної літератури другої половини ХХ століття” для студентів 4 курсу спеціальності – 014.01 Середня освіта (Українська мова і література), додатковими спеціальностями: 014.02 Середня освіта (Мова і література англійська); 014.03 Середня освіта (Історія); 053 Психологія; спеціалізацією – Редагування освітніх видань. Книга реалізує низку дидактичних критеріїв, як от: системність, доступність, науковість, лаконічність і ясність трансльованої інформації.

Матеріали, подані в посібнику для осмислення, зорієнтовані на засвоєння письменницьких здобутків різних народів з урахуванням культурно-історичного контексту. Такий підхід зумовлює використання завдань творчо-пошукового плану не лише літературознавчого, а й культурологічного характеру.

Для виконання подібних завдань використовується ілюстративні матеріали, посилання на відео та аудіо реальні джерела інформації. Це дозволяє реалізувати принцип мультимодальності в процесі освоєння курсу. Використані матеріали - стокові зображення, представлені у вільному доступі фотобанками відкритих інтернет-джерел та графічних редакторів таких, як Canva, Smart Art, Crello та ін.

Крім того, враховуючи, що нинішні студенти - це переважно представники покоління, яке відзначається технологічною грамотністю, практикум створює широкий діапазон завдань, залучаючи потенціал цифрового інструментарію. Освітні стратегії, актуалізовані в репрезентованій книзі, дозволяють поєднати роботу з онлайн-ресурсами, діалогові освітні середовища та самостійну роботу студента.

СИСТЕМА ПОЗНАЧОК

Робота з термінологічним апаратом

Завдання із використанням ІКТ.

Завдання, що дозволяють увиразнити інтермедіальні принципи взаємодії літератури, кіно, музики та живопису

Завдання для роботи в групах.

РОЗДІЛ 1

СТРУКТУРНІ СКЛАДОВІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Шифр спеціальності, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів: 2	014.01 <i>Середня освіта (Українська мова і література)</i>	Нормативна	
Загальна кількість годин – 60	Додаткова спеціальність : 014.03 Середня освіта (Історія), 014.02 (мова і література англійська), 053 Психологія. Спеціалізація : Редагування освітніх видань.	Рік підготовки:	
		4-й	4-й
		Семестр	
		8-й	8-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 2/4	Ступінь вищої освіти: бакалавр	10 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		20 год.	6 год.
		Самостійна робота	
		30 год.	48 год.
		Вид контролю:	
		залік	екзамен

Практикум до навчальної дисципліни «Історія зарубіжної літератури (II пол. ХХ ст.)» складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності

014 Середня освіта (Українська мова і література), додаткової предметної спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література англійська), 053 Психологія, спеціалізації – Редагування освітніх видань.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є літературно-мистецький процес у країнах Європи, Америки, Азії другої половини ХХ століття.

Міждисциплінарні зв'язки. Навчальний курс «Історія зарубіжної літератури другої половини ХХ століття» входить до семантичної сітки дисциплін гуманітарного циклу як от: «Теорія літератури», «Історія української літератури», «Філософія», «Стилістика», «Мистецтвознавство».

Система професійної підготовки учителів-філологів передбачає засвоєння навчального курсу “Історія зарубіжної літератури (друга половина ХХ століття)”. Означений період - це епоха значних гуманістичних та естетичних завоювань у країнах Європи та США. Найвидатнішими представниками словесного мистецтва цієї мистецької доби були А. Камю, Ж.-П. Сартр, Г. Белль, Р. Бредбері, У. Голдінг та ін.

Курс “Історія зарубіжної літератури” (друга половина ХХ століття) ставить собі за **мету** дати студентам уявлення про основні явища літератури країн Європи середини ХХ століття, розглянути вузлові проблеми літературного життя в загальному контексті суспільно-духовної ситуації епохи, розкрити закономірності існування і специфіки розвитку протидіючих естетичних явищ, їх взаємодію в процесі поглибленого аналізу світоглядних основ творчості письменників і всебічного вивчення поетики.

Курс має вирішувати такі **завдання**:

- розширити читацький досвід студента;

- окреслити літературний процес другої половини ХХ століття як цілісну систему, чому сприяє історична послідовність викладання матеріалу;
- виділити закономірності, які визначали зміни ключових етапів складної еволюції художнього світосприйняття Європи ХХ століття;
- осмислити, спираючись на принцип історизму, природу взаємодії неповторних письменницьких особистостей і сучасної їм епохи;
- виявити у межах творчої парадигми окремого автора структуру художньої свідомості, визначити особливості світобачення, стрижневі закономірності його “образу світу”, ступінь включення його поетики в загальний культурологічний контекст, в національну та світову традицію.

Програма курсу враховує положення вікової психології, специфіку психології сприйняття студентством творів художньої літератури, рівень загальноосвітньої та гуманітарної підготовленості студентів, навчально-методичне забезпечення курсу, видані останнім часом посібники і хрестоматії зарубіжної літератури.

Контроль за вивченням питань, що винесені на самостійне опрацювання здійснюється шляхом перевірки виконання завдань на платформі MOODLE.

Мета практичних занять з курсу “Історія зарубіжної літератури (друга половина ХХ століття)” - розвивати у студентів навички самостійного мислення, уміння виражати свою точку зору та доводити її під час дискусії, знаходити відповідну аргументацію, вдосконалювати навички літературознавчого аналізу творів. Складовою частиною курсу “Історія зарубіжної літератури (друга половина ХХ століття)” є індивідуальне навчально-дослідне завдання (надалі ІНДЗ) або колективний творчий проєкт (КТП) як вид

позааудиторної самостійної роботи студентів навчального чи навчально-дослідницького характеру, які використовуються в процесі вивчення програмного матеріалу курсу й завершуються разом із складанням підсумкового іспиту чи заліку.

У процесі осягнення курсу формуються такі **загальні компетентності**:

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 4. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 7. Уміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.

ЗК 8. Здатність працювати в команді та автономно. Здатність планувати власну діяльність, керувати часом, критично оцінювати, аналізувати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК 9. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 11. Здатність застосовувати набуті знання та уміння у практичних ситуаціях. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 12. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 13. Здатність проведення спеціальних досліджень на належному рівні.

ЗК 14. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми, цінувати й поважати різноманітність і міжкультурні відмінності.

ЗК 15. Здатність до міжособистісної взаємодії, здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами із інших галузей знань / видів діяльності).

ЗК 16. Здатність генерувати нові ідеї (креативність), виявляти ініціативу та підприємливість.

Спеціальні компетентності :

СК 1. Здатність використовувати в професійній діяльності системні знання про основні періоди розвитку літератури від давнини до XXI століття, еволюцію напрямів, жанрів і стилів, чільних представників та художні явища, а також знання про тенденції розвитку світового літературного процесу та української літератури.

СК 2. Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати українську та іноземну мови в усній та письмовій формі, у різних

жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя.

СК 3. Здатність інтерпретувати й зіставляти мовні та літературні явища, використовувати різні методи й методики аналізу тексту.

СК 4. Здатність чітко окреслювати соціально-духовну парадигму епохи, інтерпретувати й осмислювати багатоаспектні зв'язки літератури в контексті всієї культури

СК 5. Здатність критично осмислювати нові художні тенденції, використовувати фахові знання з літератури, уміння й навички в галузі порівняльного літературознавства для аналізу літературного процесу.

Програмні результати навчання:

- ефективне використання базових знань про факти літератури другої половини ХХ століття;
- продуктивний пошук, систематизація, обробка та інтерпретація літературознавчої інформації з різних джерел;
- вільна орієнтація в інформаційних та Internet джерелах, використання у навчальній діяльності бібліотечних фондів, критичне ставлення до отриманої інформації;
- використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Літературний процес у Європі другої половини ХХ століття.

Соціокультурна парадигма періоду. Друга світова війна як важливий історичний рубіж і як одна з найважливіших тем у літературі ХХ століття. Основні художньо-естетичні і філософські

напрямки. Філософія й література: З. Фрейд і розробка питань психоаналізу; теорія “колективного несвідомого” К. Юнга; М. Хайдеггер і формування екзистенціальної концепції людини; осмислення кризової самосвідомості О. Шпенглера. Екзистенціалізм як художня течія в літературі. Загальна характеристика розвитку літератури слов'янських народів (польська, чеська, болгарська, словацька).

Тема 2. Історичні і художні координати літератури Франції другої половини ХХ століття.

Суспільно-культурна ситуація у Франції в 40-50-х рр. ХХ століття. Атеїстична форма свідомості і її відбиття у творчості Ж.-П. Сартра. Роман “Нудота” як розгорнутий філософсько-художній маніфест атеїстичного екзистенціалізму. Філософсько-естетична еволюція А. Камю. Міф як символ людського буття (“Міф про Сізіфа”). Соціальний і метафізичний смисл базової метафори роману “Чума”. Абсурд і його подолання ідеєю соціальної солідарності. Інтелектуальна драма Ж.-П. Сартра. Екзистенціалістська концепція “ситуації” та “свободи вибору” в драмах. Поєднання натуралізму з модернізованим міфом у драмі “Мухи”. Формування естетики “антидрами”. Нонсенс і десемантизація мовлення як засоби створення образів у п'єсі Е. Йонеско “Носороги”. Ідеологія і особистість у п'єсі “Носороги”. (На самостійне опрацювання)

Тема 3. Література Німеччини другої половини ХХ століття.

Соціально-історичні умови, що склалися у Німеччині у 40-50-х роках ХХ століття. Реалістична література Німеччини. Група “47”. Відтворення трагізму війни у творчості В. Борхерта. Розвиток критичного реалізму в німецькій літературі. Тема “нездолання

минулого” і проблема відповідальності і свободи вибору у романі Г.Белля “Більярд о пів на десяту”. Психологічна майстерність і відтворення католицьких переконань Г. Белля в романі “Очима клоуна”. Концепція особистості у творчості Г. Гессе.

Тема 4. Література Великобританії другої половини ХХ століття.

Особливості менталітету й тип культурної свідомості. Основні філософські, соціологічні й естетичні концепції у Англії середини ХХ століття. Філософські романи В. Голдінга. Проблема людина і цивілізація у романі “Володар мух”. Особливості системи символів у романі, співвіднесеність притчового й романного простору, їх роль у розкритті основних ідей роману. Особливості розробки жанру антиутопії. Політичний і соціальний смисл роману Дж. Оруелла “1984”. Особливості філософсько-естетичної позиції Г. Гріна. Толкін “Володар персів”. Поезія Англії 40-50-х років ХХ століття.

Тема 5. Основні тенденції розвитку літератури США середини ХХ століття.

Розвиток американської літератури повоєнної доби в загальноісторичному контексті. Нонконформізм середини століття. Культура бітників. Мотив контрадикції людини і системи в американській повоєнній романістиці. Творчість Дж. Керуака, А. Гінзберга, У. Берроуза. Світоглядні пошуки героїв романів Джерома Девіда Селінджера. Художній прогноз та соціальне моделювання у прозі Р. Бредбері. Творчість Р. Райта, Дж. Болдуїна та ін. Драматургія США.

Тема 6. Традиції та ідея пошуку краси у творчості Ясунарі Кавабата.

Гене́за япо́нської класичної літератури. Я. Кавабата як майстер “витонченої прози”: поетика, тематичний діапазон, проблематика творів. Ментальні, естетичні та культурні традиції Японії в романі “Тисяча журавлів”. Чайна церемонія “тядо” як відображення духовного та естетичного почуття японців як спосіб злиття з природою. Особливості організації художнього часу і простору. Внутрішній монолог та його роль у розкритті образів. Особливості побудови образної системи твору. Мистецтво деталі. Річ, інтер’єр – їх самостійне смислове і композиційне навантаження. Роль жесту, руху, запаху, кольору в романі. (Приклади з тексту).

Тема 1. Сильові домінанти постмодернізму в літературі кінця ХХ століття.

Латиноамериканська література. Магічний реалізм. Синтез західноєвропейських культурних традицій, місцевого і африканського фольклору в сучасній літературі країн Латинської Америки. Проза Х. Борхеса. Х. Борхес як один з попередників постмодернізму. Тенденція до віртуалізації реальності в повістях і оповіданнях письменника. “Суспільство споживання”, “суспільство самотників”, “інформаційне суспільство” - значення кожної концепції. Епоха постмодерна у визначеннях західних філософів (Ліотар, Бодріяр, Дерріда). Постмодернізм як теоретико-літературний дискурс. Риси. Естетика постмодернізму в романі У. Еко “Ім’я троянди”. Полісемічна структура роману П.Зюскінда “Парфумер”.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№	Назва теми	Кількість годин
---	------------	-----------------

з/ п		денне / заочне	
1	Літературний процес у Франції середини ХХ століття. Творчість Ж.-П. Сартра. Філософсько-естетична еволюція А. Камю.	2	2
2	Театр абсурду як утілення ідеї тотального відчуження в сучасному соціумі. Творчість Е. Іонеско.	2	
3	Повоєнна література Німеччини. Проза Г. Белля.	2	
4	Англійська література середини ХХ століття. Філософська антиутопія В. Голдінга.	2	
5	Екзистенційний вибір героїв прози Дж. Селінджера.	2	2
6	Художня система та світоглядні орієнтири фантастики в літературі США. Творчий доробок Р. Бредбері.	2	
7	Традиції та ідея пошуку краси у творчості Я. Кавабата.	2	
8	Стильові домінанти постмодернізму в літературі кінця ХХ ст. Творчість Х.-Л. Борхеса	2	
9	Специфіка розвитку латиноамериканської літератури другої половини ХХ ст. Творчість Г.-Г. Маркеса	2	
10	Семіотична багаторівневість постмодерної прози. У. Еко "Ім'я троянди", П. Зюскінд "Парфуми"	2	2
	Разом	20	6

РОЗДІЛ 2

ІНСТРУКТИВНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ЗДІЙСНЕННЯ САМОПЕРЕВІРКИ В ПРОЦЕСІ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ЗНАНЬ

Практичне заняття - форма навчальної роботи, що спрямована на організацію детального вивчення студентами вихідних теоретичних положень курсу та формування навичок їхнього практичного використання шляхом відповідно сформульованих завдань¹. Серед головних завдань, які вирішуються під час практичних занять варто назвати наступні: закріплення та поглиблення знань з провідних тем курсу, вирішення практичних задач, набуття студентами навичок роботи з першоджерелами, науковою літературою, формування вмій самостійно оволодівати методами саморозвитку, самоконтролю.

Під час практичних занять з курсу “Історія зарубіжної літератури другої половини ХХ століття” здійснюється детальний аналіз художніх текстів та окремих теоретичних положень навчальної дисципліни, системно формує у студентів літературознавчі та професійні компетенції. Завдяки заняттям цього типу здійснюється

¹ Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0173-93#Text>

кореляція наукових знань та практичних навичок аналізу, інтерпретації та рецепції мистецьких явищ окресленого періоду.

На практичні заняття виносяться теми, які потребують формування читацьких умінь і навичок практичного використання теоретико-літературного базису через реалізацію виваженої системи завдань, створення та презентацію науково-творчих проєктів тощо.

У залежності від дидактичної мети, формат практичного заняття може варіюватися. У посібнику пропонується виконати завдання, які враховують мультимодальні принципи навчання, зокрема: застосування інтермедіальних практик, здійснення компаративного аналізу або його елементів, моделювання крос-культурних векторів тощо. Різноманітність завдань, що пропонуються, дає можливість розширити світоглядні горизонти, посилити креативне начало, умотивувати студентів до формування чіткої виваженої позиції щодо інтерпретації літературних знань.

Оскільки сучасний навчальний процес характеризується системним використанням медіа джерел, доцільним видається звернення студентів до форм створення аудіовізуального контенту на кшталт інтерактивного плакату, ментальної карти, хмари тегів тощо. “Використання ІКТ дає змогу застосовувати візуальні асоціації та створювати просторові зображення, що виражають чітко визначені властивості важливих об’єктів за допомогою динамічної візуалізації (анімації)”².

Планами практичних занять враховано можливість реалізації форм роботи, які потребують як самостійності, так і творчої навчальної колаборації групи.

² Yaremenko, N., Kolomiets, N., Kharadzjan, N., Mishenina, T. and Kohut, I.V. 2021. Multimodality of the transmission of philological knowledge during classroom activities using ICT. *Revista on line de Política e Gestão Educacional*. 25, esp.5 (Dec. 2021).p.984.

Для самостійної перевірки та корекції набутих знань студенти можуть використати наведений арсенал тестових завдань. Крім того, під час підготовки до практичного заняття передбачено детальне ознайомлення з текстами творів, із джерелами літературознавчої літератури, підручників, фахових монографій, посібників та статей у періодичних виданнях.

Готуючись до практичного заняття студентам варто використовувати наступний алгоритм дій:

- опрацювати лекційні матеріали з кожної окремої теми;
- за потреби під час навчальних консультацій уточнити незрозумілі завдання;
- ознайомитися зі змістом художніх творів, рекомендованих для аналізу;
- з'ясувати суть питань для осмислення, які винесені на практичні заняття;
- актуалізувати теоретичні знання з теми, продумати можливості їх використання під час аналізу літературних явищ;
- опрацювати літературу, рекомендовану до теми, та додаткові джерела;
- систематизувати та узагальнити матеріали з кожної теми, що вивчається;
- здійснити самоконтроль щодо засвоєння літературного матеріалу³.

³ Коломієць Н. Є., Яременко Н. В. Історія зарубіжної літератури I половини XIX століття. Практикум. Кривий Ріг, 2021. С.17.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1

Тема заняття:

Літературний процес у Франції середини ХХ століття.
Творчість Ж.-П. Сартра. Філософсько-естетична еволюція А. Камю.

Мета заняття:

виявити у межах творчої парадигми окремого автора структуру художньої свідомості, визначити особливості світобачення, стрижневі закономірності його “образу світу”, ступінь включення його поетики в загальний культурологічний контекст, в національну та світову традицію; удосконалювати навички аналізу художніх творів у заданому аспекті; сприяти формуванню полікультурної компетентності та етнічної толерантності студентів.

Опорні поняття:

екзистенціалізм, літературна традиція, межева ситуація, абсурд, нонсенс, десемантизація, свобода, самотність.

Питання для обговорення:

1. Суспільно-духовна ситуація у Франції в 40-50-х рр. ХХ століття.
2. Атеїстична форма свідомості і її відбиття у творчості Ж.-П.Сартра. Роман “Нудота” як розгорнутий філософсько-художній маніфест атеїстичного екзистенціалізму.

3. Інтелектуальна драма Ж.-П. Сартра. Екзистенціалістська концепція “ситуації” та “свободи вибору” в драматургії. Поєднання натуралізму з модернізованим міфом у драмі “Мухи”.
4. Філософсько-естетична еволюція А. Камю. Міф як символ людського буття (“Сторонній”)
5. Соціальний і метафізичний смисл базової метафори роману “Чума”. Абсурд і його подолання ідеєю соціальної солідарності.

Рекомендована література:

- Давиденко Г., Чайка О., Гричаник Н., Кушнерьова М. Історія новітньої зарубіжної літератури : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 274 с.
- Давиденко Г., Стрельчук Г., Гричаник Н. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : навчальний посібник ; 3-тє вид., перероб. та доп. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 488 с.
- Безмежних О. А. Камю «Міф про Сізіфа». *Всесвітня література та культура в навчальних закладах України*. 2001. №10. С.35.
- Павличко С. Зарубіжна література: дослідження та критичні статті. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. 559 с.
- Помазан І. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : підруч. для студ. гуманітар. ф-тів вищ. навч. закл. Харків : Вид-во НУА, 2016. 264 с.
- Наливайко Д. С. Метафізика абсурду й етика гуманізму. Камю А. Чума : романи, повість / пер. з франц. Д. С. Наливайка. Харків: Фоліо, 2006. С. 3–26.
- Wickham M. F. *Inventing an Ethics: Existentialism and Engagement through Literature* LSU Master's Theses. 2018. URL : https://digitalcommons.lsu.edu/gradschool_theses/4647

- Juana Christina von Stein. The Theater of the Absurd and the Absurdity of Theater: The Early Plays of Beckett and Ionesco. *From the book Theater as Metaphor.* 2019. URL : <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/978>

Науковий коментар

Література 40-50-х років ХХ століття жила проблемами і тривогами свого часу. У світі відбувся перерозподіл сфер впливу, утворилися воєнно-політичні блоки, що протистояли один одному. Почала розпадатися система колоніалізму, наростала хвиля національно-визвольних рухів у Азії та Африці. Численні локальні війни та конфлікти продовжували тримати людство в напрузі.

Особливістю гуманітарної моделі ХХ століття стало стирання кордонів між філософією і літературою. Цей процес намітився як прагнення письменників знайти відповіді на головні питання доби, з'ясувати смисл людського існування. Значну кількість відповідей митці віднайшли в світоглядній моделі, запропонованій екзистенціалізмом.

Екзистенціалізм - це напрям думки, якою були пронизані філософія і література після Другої світової війни. Це філософія життя. Людина для філософів-екзистенціалістів постає як істота трагічна й незавершена в своєму існуванні. "Людина - це проект", - говорить Ж.-П. Сартр. Провідні категорії екзистенціалізму: абсурд, страх, самотність, свобода вибору, відповідальність за цей вибір, "межова ситуація".

Французький екзистенціалізм став помітним явищем наприкінці 30-х років ХХ століття. На його розвиток суттєвий вплив здійснив трагічний досвід Другої світової війни й руху Опору.

Як літературна течія екзистенціалізм потужно заявив про себе в художніх і теоретичних творах Ж.-П. Сартра й А. Камю, що вплинули на всю післявоєнну культуру.

Стильовими домінантами екзистенціалізму в літературі є:

- герої художніх творів екзистенціалістів втілюють настанови свідомості, відкриті екзистенціалістами-філософами;
- літературні твори екзистенціалізму осмислюють філософські проблеми, найболючіші проблеми епохи;
- екзистенціалізм продовжуючи традиції французького моралізму – філософської естетики Монтеня, Паскаля, Декарта, Ларошфуко, що поєднували філософський зміст із літературною формою, тяжіє до такого “межового” жанру, як есе;
- у центрі уваги письменника – людина в “межовій ситуації”, тобто “в часи найбільших потрясінь” (К. Ясперс);
- людське життя тлумачиться як драма самотності й абсолютної свободи: “людина – це свобода, яка, однак, нерозривно пов’язана з відповідальністю: екзистенціалізм віддає кожній людині у володіння її буття і покладає на неї повну відповідальність за існування” (Ж.-П. Сартр);
- націленість людини на майбутнє.

Жан-Поль Сартр був єдиним великим філософом, який з гордістю визначав самого себе як екзистенціаліста. З його ім'ям пов'язаний найбільший розквіт екзистенціалістської філософії, більше того – розквіт неймовірної моди на цю філософію. Уявлення Ж.-П. Сартра про мистецтво, і, в першу чергу, про літературу, нерозривно пов'язані із загальною екзистенціалістською лінією думки: абсолютна свобода й вільна творчість, ангажованість і відповідальність художника.

“Нудота” (1938 р.) На українську мову цей твір, як і інша сартрівська проза перекладений Олегом Жупанським та Владиславом Борсуком. У цих перекладах адекватно відтворено головні елементи смисло- та формотворення, що відображають концептуальну сутність французьких оригіналів.

Альбер Камю належить до тих митців ХХ століття, які зробили бунт проти мерзенностей буття сенсом своєї творчості.

Художню творчість А. Камю прийнято поділяти на три етапи:

1. “цикл абсурду” - філософське есе “Міф про Сізіфа” (1942), повість “Сторонній” (1942), драми “Калігула” і “Непорозуміння” (1944);

2. “цикл бунту” - роман “Чума” (1947), філософське есе “Бунтівна людина” (1951);

3. “цикл вигнання” - повість “Падіння” (1956), “Вигнання і царство” (1957), “Перша людина”.

Роман “Чума” (1947 р.) є вершиною творчості А. Камю. У ньому втілювалося все, що пережив і осмислив письменник у роки суворих випробувань. Перші начерки до твору були зроблені митцем ще на початку 1941 р. в Орані. Робота над романом тривала, у процесі освоєння письменником нового життєвого досвіду як учасника руху Опору.

У своєму творі А. Камю прагнув передати суголосну передвоєнній ситуації атмосферу. Проте, у романі “Чума” увагу зосереджено не лише на антифашистській темі. У полі зору письменника вічна проблема буття: протистояння добра і зла. Цим зумовлено вибір форми твору - роман-притча. Жанрова своєрідність притчі проявляється в її зосередженості на найважливіших проблемах реальності, багатозначність та тяжіє до міфу.

Твір складається з п'яти частин. У ньому послідовно описується перебіг подій у місті Оран під час епідемії чуми. Романна структура

майже атропічна. У тексті переважають деталізовані описи: портрети, інтер'єри, клінічний перебіг хвороби, емоційний та фізіологічний стан персонажів. Персонаж-оповідач - це доктор Ріє, який йде в бій проти хвороби, змагається із чумою і робить все можливе, щоб зберегти життя інших людей або полегшити їхній стан. Персонажі роману - Коттар, Тарру, Рамбер, Панлю - це своєрідна галерея типів, які по-різному діють в межовій ситуації.

Практичні та творчі завдання

1. Розкрити, апелюючи до тексту, морально-етичний та філософський зміст образу А. Рокантена в романі "Нудота".
2. Переглянути фільм 1954 р. за п'єсою Ж.-П. Сартра "За закритими дверями". Здійснити спробу інтерпретації вислову автора "Пекло - це інші!" Чи варто узагальнювати й інтерпретувати цю фразу як провідний концепт екзистенціалізму?
3. Окреслити специфіку створення образу-персонажу у творах екзистенціалізму: герой як реальний персонаж і як персоніфікована філософська схема (А.Рокантен).
4. Прокоментувати вислів Ж.-П. Сартра "Людина - це свобода"⁴.
5. Прочитати за наведеним посиланням есе Ж.-П. Сартра "Екзистенціалізм - це гуманізм". Потракувати вислови:
 - "Для екзистенціаліста людина тому не піддається визначенню, що спочатку нічого собою не представляє. Людиною вона стає лише згодом, при чому такою людиною, якою вона зробить себе сама";
 - "Людина - істота, яка спрямована в майбутнє і усвідомлює, що вона проєктує себе в майбутнє. Людина - це перш за все проєкт,

⁴ Сартр Ж.-П. Экзистенциализм - это гуманизм. Москва: Политиздат, 1990. С.327.

котрий переживається суб'єктивно, а не мох, не цвіль і не кольорова капуста”;

- “Безсумнівно, багато людей вважають, що їхні дії стосуються лише їх самих, а коли їм говориш: а що, якби всі так чинили? – вони знизують плечима і відповідають: але ж всі так не вчиняють. Однак насправді завжди варто питати, а що б сталося, якби всі так вчиняли?”

6. Серед образів роману Ж.-П. Сартра “Нудота” другим по значимості є образ Бувіля, великого приморського міста. Герой досліджує місто, розмірковує про нього, відтворює його історію і портрет”.

Укласти вербальну карту міста. Провести екскурсію.

7. Переживаючи “напади нудоти” або очікуючи їх, Антуан Рокантен намагається “зачепитися” за різні реалії чи враження. Опишіть особливості стану персонажа, залучивши текстуальний матеріал твору.

8. У Парижі в 1960 році математиком Ф. Ле Ліоне та письменником Р.Кено було організовано товариство УЛПО (майстерня потенційної літератури). Об'єднання митців мало на меті наукове дослідження потенційних можливостей мови. Вважаючи, що літературні правила стимулюють творчість, письменники вдаючись до гри з читачем, моделювали штучні ситуації, які б створювали нову художню реальність. Так, Р.Кено пише книгу “Вправи зі стилю”. У цьому творі він коротко описує банальну побутову сценку. Потім 99 разів її переписує в різних стилях, змінюючи оповідача, словник і манеру письма.

Спробувати поекспериментувати, склавши мініатюру (3-4 речення).

9. Ознайомтесь із матеріалом у часописі Arsamas за посиланням

і змоделюйте ментальну карту: “Плейлист французів 50-60-х років”.

10. Апелюючи до тексту роману А. Камю “Чума” охарактеризувати екзистенційну позицію персонажів твору, дібрати цитатний матеріал

Персонаж	Поведінкова позиція	Цитата
доктор Ріє		
Жан Тарру		
Раймон Рамбер		
отець Панлю		
Коттар		
Жозеф Гран		

11. З’ясувати значення літературних термінів: екзистенціалізм, символізм, глобальна самотність, межова ситуація, свобода, відповідальність, ірраціональність, абсурд буття.

12. Охарактеризувати екзистенціальну концепцію “ситуації” і “свободи вибору” в романі А. Камю “Чума”.

13. Який концепт екзистенціалізму ілюструє твердження А.

Камю: “Людина – єдина жива істота, яка не бажає бути тим, чим вона є: ніщо не захоплює людину більше, ніж вона сама, особливо те, чим вона могла б бути”⁵?

Дати відповідь у формі тез.

⁵ Камю А. Вибрані твори: У 3-х тт. Т.1. Харків, 1997. С.169.

14. Скориставшись сервісами MindMeister, MindMup, XMind, MindJet Mindmanager та ін. укласти ментальну карту на одну із тем:

- Глобальна метафора в романі А. Камю “Чума”;
- Система образів-персонажів роману А. Камю “Чума”;
- Концепція свободи в есе “Міф про Сізіфа”.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2

Тема заняття:

Театр абсурду як утілення ідеї тотального відчуження в сучасному соціумі. Творчість Е. Йонеско.

Мета заняття:

виявити у межах творчої парадигми окремого автора структуру художньої свідомості, визначити особливості світобачення, стрижневі закономірності його “образу світу”, ступінь включення його поетики в загальний культурологічний контекст, в національну та світову традицію; удосконалювати навички аналізу художніх творів у заданому аспекті; сприяти формуванню полікультурної компетентності та етнічної толерантності студентів.

Опорні поняття:

театр абсурду, антидрама, екзистенціалізм, літературна традиція, межова ситуація, абсурд, нонсенс, десемантизація, свобода, самотність.

Питання для обговорення:

1. Формування естетики “антидрами”. Театр абсурду як виклик уніфікації та алогічності дійсності. Відмова від створення на сцені ілюзії реальності.
2. Інтерпретація античного міфа у п’єсі Ж.-П. Сартра “Мухи”.
3. Нонсенс і десемантизація мовлення як засоби створення образів у п’єсі Е. Йонеско “Лиса співачка”.
4. Ідеологія і особистість у п’єсі “Носороги”. Психологія натовпу.

Рекомендована література:

- Васильєв Є. М. «Театр абсурду» та «театр парадоксу»: проблеми термінології. ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка 22, 2005. С. 186-189.
- Давиденко Г., Чайка О., Гричаник Н., Кушнерьова М. Історія новітньої зарубіжної літератури : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 274 с.
- Давиденко Г., Стрельчук Г., Гричаник Н. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : навчальний посібник ; 3-тє вид., перероб. та доп. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 488 с.
- Панченко Д. В. «Абсурд Э. Ионеско как способ раскрепощения театра». Соціально-гуманітарний вісник 17, 2017. С. 71-72.
- Помазан І. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : підруч. для студ. гуманітар. ф-тів вищ. навч. закл. Харків : Вид-во НУА, 2016. 264 с.
- Станіслав О. В. Когезія в синтаксисі «театру абсурду» як відображення мовно-культурної картини світу французького народу (на матеріалі п'єси Е. Йонеско «Носороги»). Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2019 № 43 том 5, 2019. С. 139 – 141
- Эсслин М. Театр абсурда. СПб, 2010.
- Juana Christina von Stein. The Theater of the Absurd and the Absurdity of Theater: The Early Plays of Beckett and Ionesco. From the book Theater as Metaphor. URL: <https://doi.org/10.1515/9783110622034-01>

Науковий коментар

Театр абсурду - це унікальне досягнення західного театру, що виникло у 50-60-х роках ХХ століття. Як мистецький феномен

антидрама постає в центрі уваги літературознавства завдяки працям М.Есліна, зокрема монографії “Театр абсурду” (1961 р.). Дослідник наголошував, що “театр абсурда” - це не школа, угруповання чи напрям, а тенденція сприйняття буття та історії, що спостерігається у творчому доробку низки митців. Поняття абсурду, як його інтерпретували митці цієї генерації, не обмежується словниковим значенням (абсурдний - “безглуздий”, “нісенітний”⁶), а розгортається в знаковий концепт епохи, відтворюючи стан людини, що перебуває в конфлікті з природою, собою, світом. Драматургами-абсурдистами вважаються Е. Іонеско, С. Беккет, А. Адамов, Ж. Жене, М. Фріш та ін.

Вистави абсурдистів нікого не залишали байдужими: глядачі сміялися, плакали, обурювалися. Драматурги прагнули обстоювати нейтральну позицію щодо зображуваного, нічого не пояснювали, не засуджували і не виявляли співчуття. Головний меседж абсурдистської драми: людина сама обирає свій шлях, відтак несе відповідальність за свій вибір. Спостерігаючи за реаліями буття, митці звертали увагу на незбагненність дійсності, відсутність раціонального начала та чітких моральних пріоритетів у колі західної цивілізації. Вони зосереджувалися на подоланні “викривленої реальності реалізму” (за Е. Іонеско), на проблемі екзистенційної самотності, стандартизованості мови та мислення, різних форм нівеляції особистості тощо.

Для антидрами характерними були наступні ознаки:

- заперечення драматургічних канонів та сталих театральних норм;
- синтез драматургічних жанрів: трагікомедія, трагіфарс, псевдо драма, комічна мелодрама тощо;

⁶ Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/absurdnyj>

- тенденційна алогічність, ірраціональність у поведінці дійових осіб, непевність їхніх моральних цінностей;
- руйнування сюжетної лінії, через що замість природної сценічної динаміки домінує статика;
- експерименти з мовою: паралельні монологи, репліки в порожнечу;
- руйнування творчих стереотипів і кліше;
- невизначеність хронотопу: часової послідовності, просторової визначеності;
- синкретизм, використання різних видів мистецтва, форм не притаманних театру (буфонада, кіно, хор, пантоміма та ін.).

Ежен Йонеско (1909 – 1994 рр.) – французький драматург-абсурдист, чий п'єси набули світової слави. У творах митця фантастичні елементи переплітаються з пародією, гротеском, сатирою. Він осмислює глобальні проблеми сучасного йому світу. У п'єсах Е. Йонеско осмислюються такі категорії, як: гуманізм, духовність, абсурд. Так, у трагіфарсі “Носороги” розгорнуто проблему нівеляції особистості в умовах колективної деградації свідомості; з'ясовано, як впливає ідеологія на людину. В основі твору фантастичний сюжет колективного перетворення людей на носорогів.

Рисунок 1. Перша постановка п'єси . Театр «Одеон» (Париж). 20 січня 1960 р.⁷

⁷ “Чекаючи на Годо” С.Беккета та “Носороги” Е.Йонеско: Абсурд як зміст, що є неясним. URL: <https://plomin.club/beckett-ionesco/>

Практичні та творчі завдання

1. Окреслити, як у творчості Е. Йонеско осмислюється проблема “трагедії мови”.
2. Навести приклад використання автором у п'єсі “Лиса співачка” прийому логічного абсурду – виявлення протиріччя основного положення або висновків.

3. Укласти хмару тегів на тему “Театр абсурду”.
4. Використовуючи функціонал Canva розробити афішу до однієї із п'єс Е. Йонеско. Обґрунтувати вибір візуалу.
5. Поміркувати, чому Е. Йонеско не вважав себе абсурдистом. Які підстави у нього були для номінування власної творчості парадоксальною (“театр парадоксу”).
6. Довести, що дійові особи п'єси “Лиса співачка” позбавлені індивідуальних психологічних характеристик.
7. Переглянути за посиланням фрагмент п'єси “Лиса співачка” і

- проаналізувати його.
8. “Я відчуваю, що життя жахливе, що воно важке, як страшний сон. Подивіться: війни, катастрофи й біди, ненависть і смерть, люди говорять і не розуміють один одного”, - писав Е. Йонеско. Як ця думка реалізувалася в його творах. Обґрунтувати відповідь.
 9. Написати есе за п'єсою Е. Йонеско “Носороги” на тему: “Я остання людина і буду нею до самого кінця! Я не здамся!”
 10. Прокоментувати слова Е. Йонеско: *“«Носоріг», звичайно, антифашистська п'єса, але це ще і п'єса, спрямована проти всіх видів колективної істерії та проти тих епідемій, що виряджаються в одягу різних ідей і розумності... Прихильники всіх доктрин, як справа, так і зліва, дорікали автору за те, що він зрадив інтелектуалам, зробивши*

свого головного героя таким собі простаком... Я хотів тільки показати всю нісенітницю цих жахливих ідеологічних систем, те, до чого вони призводять, як вони заражають людей, обдурюють їх, а потім заганяють у рабство. <...> Власне кажучи, моя п'єса – навіть не сатира: вона досить об'єктивний опис процесу зростання фанатизму, зародження тоталітаризму, який посилює свій вплив у світі, – поширюється, завойовує все більші простори, перетворюючи світ цілком і повністю, в чому і полягає суть тоталітаризму. П'єса повинна простежувати й позначати етапи такого феномену”.

11. Пояснити, чому Е. Йонеско дивувався, коли чув у залі під час постановки своїх п'єс сміх?
12. Екстраполювати на сучасність позицію Жана Беранже (дійова особа п'єси “Носороги”). Змодельовати життєву ситуацію, взявши за основу слова М. Есліна: “<...> носоріжество – не тільки хвороба, іменована тоталітаризмом, а й прагнення до конформізму”.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3

Тема заняття:

Повоєнна література Німеччини. Проза Г. Белля.

Мета заняття:

Вивчити особливості розвитку повоєнної літератури Німеччини, поглибити знання студентів про творчість В. Борхерта, Г. Белля та ін.; удосконалювати навички аналізу художніх творів названих митців у заданому аспекті; сприяти формуванню полікультурної компетентності та етнічної толерантності студентів.

Опорні поняття:

Група “47”, літературна традиція, критичний реалізм, “покоління на руїнах”, епос, контркультура, альтернативна драматургія, антиутопія.

Питання для обговорення:

1. Осмислення національної катастрофи в літературі “покоління тих, що повернулися”.
2. Осмислення “німецької вини” у творчості письменників Групи “47”.
3. Експресіоністичні новели В. Борхерта. П'єса “На вулиці перед дверима”.
4. Розвиток критичного реалізму. Творчість Г. Белля: “поетика причетності” в романі “Більярд о пів на десяту”.
5. Проблематика та особливості побудови роману Г. Белля. Сучасність у романі “Більярд о пів на десяту” крізь призму історії:
 - “тягар каяття” німецьких інтелігентів з точки зору письменника;
 - смислове навантаження розподілу персонажів роману на тих, хто прийняв “причастя агнця,” і тих, хто прийняв “причастя буйвола”;
 - біблійні паралелі в романі Г. Белля “Більярд о пів на десяту”;
 - реалізація в романі твердження про людину як найвищу цінність;
 - історія родини архітекторів Фемелей в композиційній структурі роману;
 - образ Іогани Фемель та тема “помсти ,що не відбулась”;
 - стильові домінанти роману : часова ретроспекція, монологічна;
 - структура оповідання, явище “концентрованого часу”, система символів.
6. Поєднання минулого і сучасного у свідомості героїв, використання внутрішнього монологу і форми “потоків свідомості” у романі Г. Белля “Очима клоуна”.

Рекомендована література:

- Борецький Л. Україна в житті та творчості Генріха Белля. *Всесвітня література в середн. навч. закладах України*. 2000. № 4. С. 52-53.
- Висоцька Н. "Істина в тому, що ми всі з'єднані між собою" (Драматургія Артура Міллера). *Всесвіт*. 2000. №9-10.
- Венгеров Л. М. Зарубіжна література (1871-1973). Огляди і портрети. Київ, 1974.
- Волощук Є. Белль Генріх. Зарубіжна література: Хрестоматія-посібник для 11 класу загальноосв. навч. закл. Київ: Генеза, 2006. С. 339-341.
- Давиденко Г. Й. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 488с.

Науковий коментар

Після розгрому нацизму на батьківщину з еміграції повернулися письменники-антифашисти: Й.-Р. Бехер, Б. Брехт, Е. Вайнерт, А. Зегерс, А. Цвейг, Л. Франк і багато інших вигнанці. З ініціативи Бехера в червні 1945 році був створений Культурбунд - Союз працівників культури за демократичне оновлення Німеччини. Культурбунд об'єднував всіх прогресивних діячів мистецтва, які боролися за духовне відродження нації.

У німецьку літературу середини століття входило нове покоління письменників. Вони встигли пережити мобілізацію в вермахт, фронт, поранення, побували в полоні, бачили капітуляцію, їм вдалося дезертирувати, щоб не загинути навесні 1945. У Д. Нолля і М.-В. Шульца, Г. Канта і Й. Бобровського, Г. Белля, Г. Грасса і З. Ленца

були схожі біографії. Пройшовши шляхами війни, вони стали письменниками, щоб розповісти про покалічені долі свого покоління.

Як і нація в цілому, німецька література виявилася розділеною надвоє. Хоча антифашистська тема в творчості письменників НДР і ФРН зайняла провідне місце, акценти робилися різні. Східнонімецькі письменники прагнули, перш за все, сформувати “нову людину”, тому в їхніх творах зазвичай зображувалося очищення від впливу нацистської ідеології. Всі рядові вермахту і дрібні обивателі оголошувалися без вини винуватими й заслуговували вибачення. Ця позиція транлювалася в романах Д. Нолля “Пригоди Вернера Хольта”, М. В. Шульца “Ми не пил на вітрі”, Г. Канта “Актовий зал” та багатьох інших.

Митці Західної Німеччини, як от: В. Кеппен, Г.-Е. Носсак, М. Вальзер, В. Борхерт, Г. Белль та ін., прагнули довести, що відповідальність за діяння нацистів лежить на кожному німці, і за провину, а тим більше злочин, треба платити по совісті. Ідея спокути стала наскрізною у творчості письменників “Групи 47”, “мобільної академії” повоєнної німецької літератури.

Група 47 - це унікальне явище в історії німецької літератури повоєнної доби. Автори сідали на “електричний стілець” і вислуховували нищівну критику, не маючи права на заперечення.

У складі цього угруповання дебютував **Вольфганг Борхерт** (1921 - 1947 рр.). “Письменник прожив коротке, але яскраве життя, помер двадцятишестилітнім від тяжкої хвороби й поранень. Як і більшість його ровесників, В. Борхерт став заручником ситуації, що склалася в країні. Він пройшов шляхами війни, був у полоні, за ворожі по відношенню до держави і націонал-соціалістичної партії вислови перебував у застінках гестапо. Після втечі із французького полону, митець повернувся у зруйнований війною Гамбург. Тяжка хвороба

прикувала В. Борхерта до лікарняного ліжка, де, зрештою, й народжувалися його твори, пронизані граничною щирістю, зболілою відвертістю⁸. Творчості митця властивий символізм, гіперболи, стирання грані між реальним і фантастичним.

У найвідомішій драмі В. Борхерта “На вулиці перед дверима” (“Draußen vor der Tür”) зображено трагедію самотнього чоловіка, що повернувся з війни в нікуди. Ця тема, болісна й актуальна для мільйонів німців. Герой п'єси, Бекман поранений солдат, повернувшись з війни, не знайшов дому. Прагнучи спокутувати свою помилку, безуспішно намагався притягнути до відповідальності своїх командирів, які зрадили і тепер намагалися уникнути відповідальності. Не знайшовши виходу, він намагається покінчити життя самогубством.

У центрі уваги і читачів, і дослідників німецької літератури перманентно знаходиться творчість **Генріха Белля** (1917 - 1985 рр.). Зацікавленість творчістю митця протягом багатьох років є не випадковою, адже його письменницька спадщина характеризується динамічністю, мінливістю, високою майстерністю. Найяскравішими творами Г. Белля є оповідання, романи “Більярд о пів на десяту”, “Очима клоуна”, “Груповий портрет з дамою”. Найвищою цінністю для письменника була людина, а гуманізм - домінантною рисою його творчості.

Практичні та творчі завдання

1. З'ясувати значення літературних термінів: потік свідомості, внутрішній монолог, критичний реалізм, контекст, інтроверсія.

⁸ Яременко Н. Сенсорні образи як атрибути моделювання тілесності в “тюремній прозі” Вольфганга Борхерта. *Літератури світу: поетика, ментальність і духовність* 15 (2021). С. 76-88.

2. Використовуючи ресурси одного із застосунків, проаналізувати одне з оповідань В. Борхерта і створити ментальну карту: “Експресіонізм у творчості В. Борхерта”
3. За поданим на сторінці 91 посібника алгоритмом написати сценарій та створити модель статичного цифрового наративу за пропонованими нижче фото.

4. Підготувати тези на одну з тем:
 - “Відбиття трагізму війни у прозі німецьких письменників”
 - “Проблема “неподоланного минулого” і зображення німецької реальності після 1945 року в романі В. Кешпена “Голуби у траві”
5. Який композиційний прийом автор застосовує у романі “Очима клоуна”. Яку функцію виконує “принцип стислого часу” у творі?
6. Довести, що оповідання Г. Белля “Подорожній, коли ти прийдеши у Спа...” - це зразок психологічної прози. Заповнити таблицю.

Аргумент	Цитата
Я-оповідь	
роздуми персонажа про сенс життя	
екскурси в минуле	
психологічні деталі	

7. Розкрити зміст епіграфа оповідання Г. Белля “Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...”: "Перекажи, подорожній, македонцям, що вкупі мертві ми тут лежимо, вірні їм даним словом".

Чому автор залучає в контекст твору про війну концепти античної культури?

8. Перейти за посиланням і прочитати статтю В. Стуса “Очима гуманіста”. Які аспекти творчості постають у полі зору дослідника? Укласти конспект.

9. Заповнити таблицю:

Символіка оповідання Г. Белля

“Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...”

Символ	Потрактування	Цитата
Молоко		
Число 7		
Чорний колір		
Школа		
Хрест		

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4

Тема заняття:

Англійська література середини ХХ століття.
Філософська антиутопія В. Голдінга.

Мета заняття:

Вивчити особливості розвитку літератури Англії другої половини ХХ століття, поглибити знання студентів про творчість У. Голдінга, Дж. Толкіна, С. Моєма та ін.; удосконалювати навички аналізу художніх творів

названих митців у заданому аспекті; сприяти формуванню полікультурної компетентності та етнічної толерантності студентів.

Опорні поняття:

притча, “розгнівані молоді”, літературна традиція, фантастика, епос, контркультура, альтернативна драматургія, антиутопія.

Питання для обговорення:

1. Соціокультурна парадигма періоду. Філософські, соціологічні, естетичні концепції епохи. Літературна ситуація.
2. Британська контркультура середини ХХ століття. Соціально-політичні умови формування світогляду “розгніваних молодих”. Емоційний спротив та сатиричні тенденції їхніх творів.
3. Театр Англії 50-х років ХХ століття і панування на сцені «добре зробленої п’єси» (well-made-play) С. Моема, Н. Куарда і Т. Реттігана. Новий герой, новий тип конфлікту, новий сценічний простір в “драмі кухонної раковини”.
4. Життєвий і творчий шлях У. Голдінга. Вплив філософії екзистенціалізму на творчість митця. Проблема людина і цивілізація у творчості В. Голдінга. “Володар мух” – парабола про історичні шляхи розвитку людства.
5. Жанрові особливості роману “Володар мух”: антиутопія та антиробінзонада. Простір “робінзонади” та модель “людина-світ”. Вибір персонажів, початок пригод-сюжету (катастрофа), алгоритм дії – “олюднення / розлюднення” природи персонажами.
6. Символічність образів роману У. Голдінга. Мотив “пітьми”. Парадокс та іронія в романі. Співвіднесеність романного й притчового простору, їх роль в розкритті основних ідей роману.

7. "Володар перснів" Дж. Толкіна як реабілітація фентезі у світовому літературному процесі.
8. К.-С. Льюїс "Хроніки Нарнії": риси фентезі та літературної казки.

Рекомендована література:

- Жлуктенко Н. Ю. Английский психологический роман XX в. Москва, 1988.
- Затонский Д. Художественные ориентиры XX века. Москва, 1988.
- Ивашева В. Литература Великобритании XX века. Москва, 1984
- Ионикс Г. Английская поэзия XX в. (1917 - 1945) . Москва, 1980
- Нямцу А., Литвинюк О. Міфопоетика Вільяма Голдінга. Монографія. Чернівці : Видавництво Чернівецького національного університету, 2011.
- Рягузова Г.М. Современный роман-«предупреждение». Київ, 1984.
- Dicken-Fuller Nickola C William Golding's Use of Symbolism. Sussex, England, 1990.
- Turtledove H. The Ring and Meditations on Middle-Earth. N. Y, 2002. 174p.
- Chance J. The Lord of The Rings: The Mythology of Power. Kentuky, 2001. 162 p.

Науковий коментар

Другу світову війну Англія завершила серед держав-переможниць. Однак, позиції країни у світовій економіці й політиці були втрачені. У 40-х роках XX століття відбувається розпад колоніальної системи: незалежності набуває Індія, Цейлон, колонії на Близькому Сході й у Африці. Британська імперія як політична система вже в середині XX століття у процесі Суецької кризи (1956 р.) перестала існувати. Демократичні перетворення, що відбувалися в країні у

повоєнні часи визначили перехід до нової політико-економічної програми, яка була зорієнтована на інтереси великого капіталу.

Події, які відбувалися в соціумі, знайшли своє відображення в літературі. Зокрема в мистецтві зріс інтерес до антиколоніальної політики, до проблем національно-визвольних змагань у країнах, які донедавна були частиною Британської імперії. Так цій тематиці присвячено твори Г. Гріна, Д. Олдріджа, Н. Стюарта та інших митців. Інтонації соціального песимізму та яскрава сатира простежуються в романах Д. Орвелла, традиції якого успішно продовжив Е. Берджес ("Механічний апельсин"). Екзистенційні ідеї розгорнуто в прозі У. Голдінга, А. Мердока, Дж. Толкіна, К. Льюїса та інших.

У повоєнній літературі був значний відгук на проблеми молоді: освіта, можливість творчої реалізації, взаємодія зі старшим поколінням. Вони стали центральними у творчості митців, які об'єднувалися під назвою "розгнівані молоді люди" (angry young men). Головний меседж, який транслювала література цього письменницького осередку звучав як заперечення, відмова від традиційних цінностей, що їх обстоювали представники старшого покоління, і повна відсутність власної позитивної програми. Назва течії утвердилася після прем'єри п'єси Дж. Осборна "Озирнись у гніві". А. Міллер, аналізуючи цей драматургічний твір охарактеризував його як новий зразок нового реалізму, що відрізняється від класичної, "герметичної й відірваної від реальності" сценічної практики.

Представниками цієї плеяди були К. Еміс, Дж. Уейн, Дж. Брейн. У творах письменників домінувала тенденція демонстративної свободи, яка виражалася через браваду та епатаж, акцентацію на інтимній сфері, використання згрубілої та ненормативної лексики.

Першим твором "розсерджених" вважається роман Е. Кінгслі "Щасливчик Джим" (1954 р.). У центрі уваги автора молодий,

незадоволений власною долею, із великими претензіями до світу викладач провінційного університету. Його протест проти сірості й “болота” виражається в тому, що під час однієї із лекцій Діксон успішно пародіює метрів, колег-професорів. Це спричиняє великий скандал. Однак бунтар поступово заспокоюється, вписується в систему й перетворюється на того, проти кого ще недавно бунтував. При чому комфорт в соціумі отримує завдяки вдалому одруженню з дочкою багатія. Отже, типовий для творів “розсерджених” герой відверто обурюється щодо оточення, яке, на його думку, складалося з примітивних сірих людей або облудників та пройдисвітів. Однак він поступово вписується в соціальний контекст і почувається в критикованих раніше умовах досить комфортно.

Знаковою тенденцією для англійської літератури став розвиток і трансформація фентезі. Маргінальний ще кілька десятиліть тому, у 50-х роках ХХ століття жанр набуває й утримує неабиякий вплив на світову культуру. Це відбувається значною мірою завдяки творчим здобуткам **Джона Роналда Руєла Толкіна** (1892 - 1973 рр.), зокрема сазі “Володар перснів”. Нездоланний інтерес до артефактів раннього Середньовіччя, романтики битв, мандрів, перетворень і чудес створив цілу субкультуру, у межах якої часто дорослі інтелектуали, озброївшись мечами й луками, розгортали імпровізовані театральні дієства й бойовища. Дивовижна інтелектуальна гра оксфордського професора, реалізована в епопеї, спрямована на моделювання унікальної мовної реальності.

Біографія митця не вирізнялася особливими подіями. Народився в ПАР у родині банківського службовця, турботами матері, що рано овдовіла, отримав гарну освіту й набув глибокої релігійності. Захоплення лінгвістикою (вивчав давні мови) та міфологією переросло у Дж. Толкіна в прагнення створити штучну мову. У 1911 р. він вступив

у Ексетер-коледж Оксфордського університету. Брав участь у Першій світовій війні. Став наймолодшим професором англосаксонської мови й літератури. На початку 50-х років ХХ століття митець подав до редакції роман-епопею “Володар перснів”, у якому продовжилася оповідь про пригоди хороброго хоббіта в дивовижному світі Середзем’я.

Книга спричинила справжній бум. Її переведено більш ніж як на 30 мов і видано мільйонними тиражами. У передмові до трилогії письменник зауважив, що роман є “необхідним фоном для історії ельфійських мов”⁹. Світ, змодельований автором, надзвичайно конкретний і рельєфний. У ньому ретельно виписано побут, культуру, історію, географію світу т.з. “Третьої ери існування”. При цьому у романі часто зустрічаються згадки про “попередні часи”, завдяки чому розширюються кордони оповіді. Серед домінант стилю Дж. Толкіна дослідники відзначають “стрункність композиції, талановите нанизування подій, тонкий і добрий гумор та певний відсоток патетики”¹⁰.

Визначною постаттю в англійському літературному просторі 40-50-х років ХХ століття був **Уільям Голдінг** (1911 - 1993 рр.). Він почав літературну діяльність у 30-х роках, закінчивши Оксфорд. У. Голдінг спочатку працював у соціальній сфері. У цей час він писав п'єси, які сам і ставив в одному із невеликих аматорських лондонських театрів. Під час Другої світової війни письменник служив у флоті й закінчив військову кар'єру командиром невеликого військового корабля. У.Голдінг брав участь у висадці союзників у Нормандії. Після демобілізації повернувся до викладацької діяльності, зосереджуючи

⁹ Толкін Дж. Полная история Средиземья: Сб.: Пер. с англ. Москва: ООО «Издательство АСТ»; СПб.: Тегга гапіазііса, 2002. С.183

¹⁰ Козій О. Білі плями на золотому персні: до питання про композиційну будову та образи роману Дж. Р. Р. Толкієна "Володар перснів". *Наукові записки КДПУ*. Серія: Філологічні науки /мовознавство/. Кіровоград : КДПУ, 2012. Вип. 105(2). С. 90.

коло своїх наукових інтересів на давньогрецькій мові. Митець продовжує свої літературні спроби і вже в 1954 році пропонує видавництву “Фейбер енд Фейбер” перший варіант роману “Повелитель мух”. Роман стає справжнім бестселером у Британії. А вже через рік твір вийшов друком у Сполучених Штатах і був перекладений на кілька європейських мов.

Літературно-критична рецепція творів У. Голдінга не завжди була схвальною, попри всю славу автора. Щойно черговий роман з'являвся у світ, реакція на нього коливалася від дифіраμβів до несприйняття, а подекуди й відвертої ворожості чи скепсису щодо майстерності автора.

Попри те що сам У. Голдінг заперечував свою приналежність до філософії екзистенціалізму, він одним із перших у повоєнній літературі занурився у вивчення універсальних проблем буття, природи зла в людині і суспільстві, прагнув осмислити шляхи розвитку людства. Як і більшість його творів, “Повелитель мух” має притчовий характер: на тлі відносно простих сюжетів розгортається глобальна світоглядна дискусія. Образи й мотиви творів митця переважно архетипічні, концептуальні й багатопланові.

Особливості прози У. Голдінга:

- сюжет, характери персонажів, художні засоби підпорядковані реалізації провідної філософської ідеї;
- інтелектуальна схема раціонально виважена;
- психологічний стан персонажів умотивований і відтворений із великою майстерністю;
- система повторів.

Складна метафорична основа творів В. Голдінга уможлиблює різні трактування. Його притчі, як правило, не пропонують готових рішень, не дають категоричних відповідей на питання доби. Вони

можуть викликати сумніви, спровокувати на категоричні заперечення, але нікого не залишають байдужими. Книги митця мають потужний інтелектуальний, моральний, духовний потенціал. Вони збуджують уяву, змушують замислитися над складними питаннями буття.

Практичні та творчі завдання

1. Узагальнити висновок письменника щодо майбутнього людства. Порівняти фінальну сцену роману У.Голдінга “Володар мух” з фіналами роману А. Камю “Чума”, К. С. Льюїса “Хроніки Нарнії”.
2. Окреслити спільні й відмінні риси наукової фантастики, фентезі, казки.
3. Який жанр характеризується “<...> розвинутістю та завершеністю історії, яку розповідає автор, може містити кілька сюжетних ліній, а також складні сюжетні ходи, часто пропонує читачеві вигадані світи, котрі кардинально відрізняються від нашого власного і є абсолютно неможливими з наукової точки зору”¹¹.

4. Підготувати сценарій анімаційного фільму на одну з тем:
 - Ельфійська культура у творчості Дж. Толкіна;
 - Утілення вселенського зла в романі Дж. Толкіна “Володар перснів”;
 - Мотив подорожі як засіб самопізнання: боротьба Фродо із власною тінню (за циклом романів Дж.Толкіна).
5. Складіть невелике есе на тему “Estel” (*Estel* (сандорін) – остання надія, що лишається, коли ніякої надії вже немає, переконаність, що світ не створений для страждань), апелюючи до тексту роману Дж.Толкієна.

¹¹ Рязанцева Т. Толкін і всі-всі-всі. Літературознавці Академії – про фентезі як метажанр і вигадку як засіб пізнання реальності. URL:

<https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/news/Pages/View.aspx?MessageID=3288>

6. Описати кросенс на тему: “Братство пернів”.

7. Вставити потрібні слова в наведені висловлювання

..... – це сучасний літературний жанр, що базується на застосуванні та комбінуванні казкових і міфологічних мотивів. впливає не лише в літературний процес, але й на тенденції в розвитку світової культури в цілому. Він сформувався у сучасному вигляді століття і став тенденцією в багатьох інших видів мистецтва, зокрема До того часу жанр не виділявся у літературознавстві, та сам термін «.....» не використовувався, а тому дослідники досить довго розглядали його як окрему частину жанру

8. Проаналізувати один із романів У. Голдінга. Заповнити таблицю:

Рік написання	
Жанр	
Композиція	
Тема	

Проблеми	
----------	--

9. Обґрунтувати авторський вибір різновиду оповідної стратегії роману “Повелитель мух”.

Різновиди притч	ПРИТЧА-МОНОЛОГ	розповідь як власне переконання
	ПРИТЧА-ДІАЛОГ	нейтральна позиція стороннього спостерігача
	ПРИТЧА-ЗАПИТАННЯ	пошук відповіді на відоме або вічне запитання

10. З'ясувати, який інший зміст може бути прихований під притчевим образом (пошук амбівалентної / бінарної образної пари у тексті або підтексті).

11. Використовуючи схему, проаналізувати жанрові особливості роману У. Голдінга “Володар мух”.

буквальний зміст ↓	підтекст ↓	узагальнення ↓	етичне й естетичне значення ↓
очевидне	протилежність очевидному	альтернативне рішення твору	перегляд своїх переконань через здивування

12. Довести, що образи-символи є “ключами” підтексту й носіями провідної ідеї твору. Обґрунтування зробити у вигляді таблиці

образ-символ	потрактування	цитата
--------------	---------------	--------

окуляри		
вогонь		
мушля		
маска		
острів		
одяг		
звір		

13. Відтворити етапи етичної регресії персонажів роману У. Голдінга “Володар мух”.

14. Змоделювати сценарій цифрового наративу “Страх”, спираючись на художні факти роману “Володар мух”.

15. Використовуючи застосунки на кшталт MindMeister укласти ментальну карту “Образи-персонажі роману У. Голдінга “Володар мух”. Окреслити соціальні схеми, які репрезентують ці персонажі.

16. Назвати персонажі, характеристики яких наведено:

- “То була група хлопчиків, одягнутих у дивний, ексцентричний одяг; вони йшли нога в ногу двома рівнобіжними колонами <...> Хлопець, який ними командував, був одягнений так само, але кокарду мав на шапочці золоту... командир пішов уперед, <...> зі світла опинився майже у цілковитій темряві”;
- “Ясноволосий хлопчик у шкільному светрі та сірій сорочці <...> обережно спускався зі скелі й пробирався до лагуни. <...> підтягнув шкарпетки різким автоматичним рухом, що на мить уподібнив джунглі до котрогось із англійських графств”;
- “...вирізняв спокій, з яким він сидів, зріст і приваблива зовнішність, найдужче ж, хоч і найнезбагненніше, переконував

ріг. Той, хто сурмив у нього, тепер сидів з цим тендітним предметом на колінах, чекаючи на їхню ухвалу, був істотою незвичайною”;

- “У м'язах його рук грала сила; влада огорнула плечі й щось нашіптувала на вухо, наче мавпа”;
- “Вода рушила далі і одягнула жорсткі патли ... світлом, висрібливши овал обличчя. Дивні істоти з очима і димними шлейфами, що горять, метушилися навкруги голови <...> Поволі, в бахромі цікавих блискучих істот ... попливло у відкрите море”.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5

Тема заняття: Нонконформізм в літературі США середини ХХ століття: генеза різновекторних естетичних пошуків. Проза Дж.Селінджера

Мета заняття:

Вивчити особливості розвитку літератури США другої половини ХХ століття, поглибити знання студентів про творчість Дж.Селінджера; удосконалювати навички аналізу художніх творів названих митців у заданому аспекті; сприяти формуванню полікультурної компетентності та етнічної толерантності студентів.

Опорні поняття:

нонконформізм, літературна традиція, фантастика, епос, контркультура, бітництво, альтернативна проза, чорний гумор, антиутопія.

Питання для обговорення:

1. Розвиток літератури США повоєнної доби в загальноісторичному контексті.
2. Нонконформізм середини століття. Культура бітників: мотив “великої американської подорожі” у творчості Д. Керуака.

3. Антологія чорного гумору в американській літературі середини ХХ століття. Кін Кізі “Політ над гніздом зозулі”: роль і значення наратора, образ Брума Бромдена.
4. Повість Дж. Д. Селінджера. “Над прірвою в житті” як відображення філософії молодіжного протеста:
 - світоглядні пошуки Голдена Колфілда. Підліткова психологія і нонконформізм;
 - проблема самотності у творі;
 - критика суспільства споживання;
 - специфіка оповідної манери автора.
5. Елементи теорії “дхвана-раса” в оповіданнях Дж.-Д.Селінджера.

Рекомендована література:

- Бессараб О. В., Постолова І. В. Специфіка розвитку американської літератури другої половини ХХ століття (1940–1990). URL : <http://www-philology.univer.kharkov.ua>
- Галицкая И. Л. Загадка Селинджера. *Загадки известных книг*. Москва : Наука, 1986 128 с.
- Гречуха Л.О. Творчість Вільяма С. Берроуза в контексті літератури бітництва та школи “чорного гумору”. *Гуманітарний вісник. Серія: Іноземна філологія: Всеукр. зб. наук. пр.* Черкаси: ЧДТУ, 2003. Число сьоме. С. 26 – 29.
- Денисова Т.Н. Экзистенциализм и современный американский роман . Київ, 1985.
- Денисова Т. Історія американської літератури ХХ століття . Київ : Довіра, 2002.
- Еременко О. В. Дж. Селінджер. «Над прірвою у житті. Тринадцятий апостол? Образ головного героя роману з погляду

літературознавця . *Всесвітня література в сер. навч. закл. України*. 2000. № 4. С. 56-58.

- Конєва Т. М. «Безодня, в я яку ти летиш...»: Матеріали до вивчення роману Дж. Д. Селінджера «Над прірвою у житті» *Зарубіжна література в навчальних закладах*. 1998. №5. С. 47-48.
- O' Sullivan E. *Comparative Children's Literature*. N. Y., London: Routledge, 2005. P.51.

Науковий коментар

Подолавши економічну депресію на початку 40-х років ХХ століття, США перетворилася на надпотужну в економічному та політичному плані державу: на тлі зруйнованої в інших країнах - інтенсифікована промисловість, замість безробіття - дефіцит робочої сили, інфляція - ріст курсу національної валюти. Стрімко зростав добробут населення, що стимулювало формування масової культури, зорієнтованої на задоволення потреб населення. Ця тенденція спричинила деперсоніфікацію культури та масовий конформізм.

Конформізм - це пасивне, пристосовницьке прийняття готових стандартів у поведінці, безапеляційне визнання існуючих порядків, норм, правил, схиляння перед авторитетами¹².

Уже на початку п'ятдесятих років ХХ століття розгортаються перші дискусії щодо сенсу масової культури. Конформістські настрої підтримувався урядовими інституціями. Так, комісія сенатора Дж.-Р.Маккарті, започаткована на початку 30-х років як інструмент боротьби з антиамериканськими настроями, притягувала до відповідальності всіх інакомислячих. У 1947 році на комісію Конгресу з Голівуду було викликано 43 діяча кіноіндустрії (режисери, актори, сценаристи). І це був лише початок. Протягом кількох років

¹² Словник іншомовних слів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?>

створювалися “чорні списки” представників кіноіндустрії, літераторів, журналістів. У результаті більш ніж 300 митців були змушені змінити професію або працювати під псевдонімом.

Настрої, які панували під час середини століття (mindcentry) характеризувалися пануванням соціальної пасивності, конформізмом та консьюмеризмом.

Консьюмеризм - (англ. consumer – споживач) рух громадян та діяльність державних органів управління, що спрямовані на захист прав споживачів.

Утворений в 40-х роках субкультурний рух бітників (з англ. сленгового beat - “пошарпаний”, “втомлений”) став джерелом протестних настроїв у молоді. Аудіальним супроводом бітництва був джаз, зокрема його різновид “боп”, який декларував незалежність виконавця та його право на спонтанність. Назву рухові дав Дж. Керуак: “beat generation” - “розбите покоління”. Дж. Керуак, А. Гінзберг та В. Берроуз декларували відчуженість від соціуму, норм традиційної моралі, філософські мандри. “Треба, щоб світ заповнили мандрівники з рюкзаками, які відмовляються коритися загальній вимозі споживання продукції, за якою люди змушені працювати заради привілею споживати увесь цей непотріб, який насправді їм ні до чого,” - стверджував Дж. Керуак¹³.

Бітники спрямовували молодь на протистояння усталеним порядкам. Відтак форми бунту ними обиралися вкрай радикальні: нетрадиційна сексуальна орієнтація, наркотики, дзен-буддизм, шокуючий натуралізм тощо.

¹³ Ковалевська Є. Бітники - перші неформали в житті та літературі. URL: <http://litakcent.com/2008/01/29/jevhenija-kovalevska-bitnyky-pershi-neformaly-v-zhytti-ta-literaturi/>

Дж. Керуак написав програмний твір бітництва - роман "На дорозі", де відтворив основні концепти нонконформної світоглядної системи руху. Автор написав твір у вигляді сувою паперу довжиною 36 метрів, ігноруючи розділові знаки та правопис. Таким чином Дж. Керуак намагався увиразнити відчуття руху, динамічність буття, свободу творчості. Роман "На дорозі" показав американцям іншу Америку - неприкаяну, злиденну, безробітну. Ця книга є своєрідною філософською подорожжю, сумішшю потоку свідомості, наркотичних візій та занурення у глибини власної свідомості.

В. Берроуз, випускник факультету англійської літератури Гарвардського університету, вивчав медицину, антропологію. Демонстративно вибиваючись із стандартної життєвої колії, він починав свою кар'єру приватним детективом, барменом, дезинсектором, кур'єром. Автор знакового роману "Оголений сніданок" першим підняв у літературі табуйовані теми: наркотики, гомосексуальність, соціопатія тощо. У дебютному творі "Джанкі. Сповідь невинного наркомана" У. Берроуз відтворює власний наркотичний досвід.

Його твори вражали рівнем своєї креативності. Митець застосовував метод колажу: з книг чи газет автор нарізав фрагменти і рандомно їх розташовував, поєднуючи своїми поясненнями, роздумами, описами, характеристиками. Таким чином синтезуючи непоєднане, створювалася нова художня реальність.

"Метод нарізок" винайдено поетами-авангардистами початку ХХ століття. Трістан Тцара на одному з літературних вечорів створював поезію, дістаючи слова зі шляпи. Цей спосіб також покладено в основу техніки семплірування в музиці.

А. Гінзберг (1926 - 1997 рр.), навчаючись у Колумбійському університеті на юридичному факультеті (мріяв захищати права

гноблених), зблизився з У. Берроузом і Дж. Керуаком. Разом з іншими представниками “розбитого покоління” він активно шукав себе, розширюючи рами свідомості за допомогою алкоголю та галюценогенів. Знакова для бітників книга - психоделічна поема “Виття” спричинила сенсаційний суспільний і мистецький резонанс. Книга вважалася непристойною, через що її видавця Л. Ферлінгетті було притягнуто до суду. Судове провадження завершилося перемогою А.Гінзберга і контркультури в цілому: видавця звільнили, тираж випустили у продаж, поет набув статусу гуру епохи.

Митець стверджував, що поему написано під впливом “почутого нізвідки” голосу У. Блейка, автора вірша “Соняшник”. А. Гінзберг наполягав, що так Бог озвучив йому суть буття і доручив бути голосом покоління. Усвідомлення цієї супер важливої місії змушувало митця наступні п'ятнадцять років страждати від страху втратити дар і відчайдушно доводити, що “все є поетичною оголеністю”.

Естетика “розбитого покоління” активно критикувалася сучасниками. Бітників вважали анти-інтелектуальними і грубими, а їх розгульний спосіб життя небезпечним для суспільної моралі. Попри недовгий час існування біт-руху вдалося серйозно вплинути на американське суспільство. Вони змогли:

- істотно розширити розуміння прийнятного в літературі;
- зуміти зруйнувати межі цензури, впливати на читацькі смаки;
- ввести моду на індійську та східну філософію, привернути увагу суспільства до проблем екології і навколишнього середовища;
- подолати формалізм модерністів;
- зробити літературні експерименти нормою сучасної творчості.

Бітники зникли так само швидко, як і з'явилися, але їх художній бунт можна вважати успішним.

Практичні та творчі завдання

1. Створити інтерактивний плакат, використавши ресурси Glogster, Thing Link, H5P тощо, на тему: “Розвиток американської літератури повоєнної доби в загальноісторичному контексті. Нонконформізм середини століття. Культура бітників”.
2. Використовуючи онлайн-застосунки, створити ментальну карту на тему: “Натхненники біт-покоління”.
3. Розглянути ілюстрації й описати типового представника бітництва.

4. З'ясувати сутність методу колажу, який застосовував У. Берроуз, створюючи роман “Оголений сніданок”. Змоделюйте власну мікро-історію, залучаючи наведені нижче тексти.

У чому сила художньої літератури як виду мистецтва

У нашому житті література відіграє визначну роль. З дитинства до похилого віку людина живе нібито у взаємодії двох світів – повсякчасної дійсності та художньої літератури. У літературних образах і подіях ми намагаємося виявити повсякденне, звичне, а от реальні стосунки ми часто будуємо на прикладах ідеальних героїв і величних почуттів з прочитаних творів. З них ми пізнаємо життя, вчимося споконвічним духовним цінностям, знаходимо відповіді на свої численні питання.

Далеко не кожний з нас мав можливість жити бурхливими літературними пристрастями, але майже всі ми неначе доторкнулися до них, одержали про них уявлення і відчули в душі щось схоже, коли читали про хвилювання й страждання героїв книг. Саме у світі цих героїв, створених митцями слова, життя постає перед нами не тільки таким, яким воно є у дійсності, але й таким, яким воно може і повинно бути.

Тисячоліттями людство виробляло та удосконалювало моральні норми та ідеали прекрасного. Все це, неначе у дзеркалі, відбивається у творах художньої літератури. Кожна епоха накладала свій відбиток на систему моральних цінностей суспільства, а література, увібравши їх, доносить до читача¹⁴.

5. Відтворити у формі ментальної карти структуру циклу про Гласів Дж. Селінджера.
6. Укласти словник сленгу, уведеного бітниками.
7. Прочитайте оповідання Дж. Селінджера “Френні” у перекладі

Юрка Покальчука і заповніть таблицю

тема твору	
проблематика	

¹⁴ У чому сила художньої літератури як виду мистецтва. URL:
<https://www.ukrlib.com.ua/sochin/printout.php?id=1&bookid=46>

композиція	
система персонажів	
історія створення	

8. Які соціодуховні системи протиставляються в оповіданні Дж. Селінджера “Чудовий день рибки-бананки”? Проаналізувати особливості психології персонажів, що ці системи репрезентують.
9. Описати зовнішність персонажів повісті Дж. Селінджера “Ловець у житі”. Як виглядали Голден, Саллі, Фібі, Моріс та ін.? З якими соціальними типами їх можна співвіднести?
10. Як у повісті Дж. Селінджера “Ловець у житі” реалізовано конфлікт “мовчазного покоління” й “розбитого покоління”
11. Доповніть наведену інформацію, вставивши потрібні за контекстом слова.

У повісті “.....” від імені-річного підлітка у вельми відвертій формі розповідається про загострене сприйняття американської дійсності й неприйняття стандартизованої моралі сучасного автору суспільства. Більш за все боїться стати таким, як дорослі, пристосуватися до навколишньої неправди, тому він і повстає проти того, що здається йому “.....”. Автор працював над твором років. Композиція твору, події розгортаються в порядку протягом днів. Епілог – знайомство з, зав’язка –, розвиток дії –, кульмінація –, розв’язка –

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6

Тема заняття:

Художня система та світоглядні орієнтири фантастики в літературі США. Творчий доробок Р. Бредбері.

Мета заняття:

З'ясувати особливості художньої організації та типологію фантастики в літературі США, поглибити знання студентів про творчість Р. Бредбері, Д. Кіза, Р.Баха; удосконалювати навички аналізу художніх творів названих митців у заданому аспекті; сприяти формуванню полікультурної компетентності та етнічної толерантності студентів.

Опорні поняття:

літературна традиція, фантастика, фентезі, епос, контркультура, бітництво, альтернативна проза, чорний гумор, антиутопія.

Питання для обговорення:

1. Надприродне, нереальне, чудове як етико-естетичні домінанти художнього поля фантастики.
2. Типологія фантастики в літературі США другої половини ХХ століття:
 - наукова фантастика як художнє випередження сучасного наукового знання;
 - моделювання на основі сучасних тенденцій неприйняттого для людства майбутнього в соціальній фантастиці (антиутопії);
 - фентезі як вираження не обмеженої нічим вільної фантазії.
3. Художній прогноз та соціальне моделювання у прозі Р. Бредбері: пост технократична утопія в романі "451 градус за Фаренгейтом".
4. Фантазійне начало в повісті "Кульбабове вино".
5. Поетика фантастичної новели Р. Бредбері.
6. Емоційно-вольові образи в романі Д. Кіза «Квіти для Елджернона».

7. Концепти гуманістичної філософії в повісті Р. Баха “Чайка на ім’я Джонатан Лівінгстон”.

Рекомендована література:

- Михайлин І. Л. Відповідь Рея Бредбері на запити інформаційного суспільства. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія : Соціальні комунікації, 2016. № 9. С. 27-33.
- Райхерт К. «Критична теорія» Рея Бредбері в романі «451 градус за Фаренгейтом». *Вісник Львівського Університету*. Львів, 2020. № 29. С. 139- 146.
- Яременко Н., Коломієць Н. Художній концепт «дитинство» у повісті Р.Бредбері «Кульбабове вино» *Літератури світу: поетика, ментальність і духовність* . 2014. 3. С. 244-250. URL : https://journal.kdpu.edu.ua/world_lit/article/view/2098/1942
- Connor G. Spelunking with Ray Bradbury: The Allegory of the Cave in Fahrenheit 451. *Extrapolation*, 2004. No 4. Pp. 408-418.

Науковий коментар

Літературний процес другої половини ХХ століття характеризується потужним розвитком наукової фантастики. Саме в США цей жанр набув величезної популярності. Написані в цей період науково-фантастичні романи, повісті, новели здійснили значний вплив на світову культуру. Деякі дослідники стверджують, що, осмислюючи феномен наукової фантастики, слід брати до уваги те що це не специфічний жанр літератури, а окремий тип мислення.

За визначенням братів Стругацьких, **фантастика** - це опис світу, в який вводиться елемент очуднення (незвичайного, маловірогідного): неіснуюча техніка, повороти історії, унікальні властивості, якими наділений герой, магія тощо. Термін “наукова фантастика”

(англійський аналог – science fiction) був уведений в обіг Х. Герисбеком у 1926 році. У фантастиці він виділяв дві частини: технологічну або інформаційну і казку – “фентезі”¹⁵.

Сучасна культура апелює до фантастики як оригінального синтезу інтелектуальних, естетичних та етичних домінант, здатних впливати на різні аспекти людського буття. Сучасність зіткнулась із найпотужнішими з часів Другої світової війни соціогуманітарними кризами: перманентні збройні конфлікти в різних регіонах землі, природні катаклізми, потоки біженців, демографічні зсуви тощо. Та найвагомішою складовими деформації стосунків у людській спільноті, на нашу думку, є зміна ментальної парадигми людства. У літературі фантастичного спрямування завдяки поліфункціональності творів відображено, і навіть з випередженням, у формі прогнозу, усі тенденції розвитку суспільного життя. Письменник-фантаст на сторінках своїх творів часто вирішує проблеми, з якими його сучасники часто ще й не стикалися: неоднозначні наслідки цивілізаційно-технічного розвитку, деструктивні тенденції особистісних змін, свідомого вибору людством шляхів розвитку цивілізації тощо.

Системним протестом проти “цивілізації споживання”, яка знеособлювала людину, можна вважати творчість **Рея Бредбері** (1920 - 1996 рр.). Митець з дитинства витісняє зі свого життя надбання технічного прогресу: відмовлявся від роботи в ремонтній майстерні, ніколи не сидів за кермом автомобіля, не користувався послугами авіакомпаній. Майбутній письменник народився в маленькому містечку Уокенген (штата Іллінойс) у збіднілій через економічну кризу родині. Йому було лише тринадцять, коли сім'я переїхала в Лос-Анджелес. Закінчивши школу, Р. Бредбері не зміг продовжити навчання в коледжі. Він працював у газетному кіоску й займався

¹⁵Г'юго Герисбек. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%>

самоосвітою, щодня пропадаючи в бібліотеці, яку називав своїм університетом: “У бібліотеці просто з’їжджаєш із глузду через жадібність і, якщо вже щось прочитаєш, то це назавжди. Закохуєшся в Чарлі Діккенса, закохуєшся в Евелін Во і в Джона Коллівера і віриш їм беззаперечно”¹⁶.

Перші твори Р. Бредбері вийшли друком у середині сорокових років. “Марсіанські хроніки” (1950 р.) зробили його відомим. Перше видання у м’якій обкладинці розійшлося накладом у 90000 екземплярів. Марсіанська сага написана під впливом творів Лі Брекетт, подруги митця, авторки фантастичних оповідань про цивілізацію Марса та сценаріїв до окремих епізодів “Зіркових воєн”.

Фантастика Р. Бредбері своєрідна. Автор зосереджує увагу не стільки на моделюванні новітніх технічних винаходів, скільки на ймовірних змінах у свідомості людини, що їх спричиняє “споживацька цивілізація”. Відтак, твори митця - це, у першу чергу, складна психологічна проза, насичена багатоплановим філософським змістом.

Світ у його творах здебільшого перебуває під загрозою знищення через засилля продуктів технічного прогресу. Моделюючи реальність у романі “451 градус за Фаренгейтом”, Р. Бредбері екстраполює тенденції, що проявляються в сучасній йому дійсності, на світ майбутнього. Автор акцентує на руйнівному впливі культури споживання з її нав’язливою рекламою, беззмістовним матеріалом, трансльованим по телебаченню, штучно облаштованим домашнім затишком будиночків за білими парканчиками.

Особливе місце у творчості Р. Бредбері займає тема дітей і дитинства. При цьому авторові не властиве замріяно-розчулене

¹⁶ Бредбері Р., Фрэнк Д. Социалистическая индустрия. Москва. 1990. 5 мая. С. 3.
<http://www.fandom.ru/aboutfan/bradbary11.htm>

споглядання. “Вельд”, “Дитячий майданчик”, “Посмішка”, “Все літо наче один день” та ін. - ціла галерея неоднозначних, інколи навіть страхітливих жорстоких персонажів.

Однак, Р. Бредбері “<...>прагне осмислити процес становлення людини, проблеми, які її хвилюють, цінності життя, що допомагають відрізнити добро від зла, істину від неправди, світло від темряви”¹⁷. У повісті “Кульбабове вино” окреслено низку нагальних проблем, що постають перед людиною в період дорослішання.

Українською мовою твори Р. Бредбері перекладали О. Терех, В. Митрофанов, Є. Крижевич, Л. Коломієць, А. Євса та ін.

Практичні та творчі завдання

1. Укласти список літератури (10-15 джерел) за темою “Поетикальні особливості фантастики”. Слід враховувати параметри:

- джерела нові, створені після 2010 року;
- список укладено в алфавітному порядку;
- враховуються правила оформлення бібліографії.

2. Створити інтерактивний плакат, використавши ресурси Glogster, Thing Link, H5P тощо, на одну із тем:

- Сюжетна організація повісті Р. Бредбері “Кульбабове вино”;
- Бінарна опозиція “живе” - “неживе” в повісті Р. Бредбері “Кульбабове вино”;
- Очуднення живої природи в повісті Р. Бредбері “Кульбабове вино”;
- Проблема родинних зв’язків у повісті Р. Бредбері “Кульбабове вино”;
- Мотив дитинства в повісті Р.Бредбері “Кульбабове вино”;

¹⁷ Яко Н., Коломієць Н. Художній концепт «дитинство» у повісті Р. Бредбері «Кульбабове вино». *Літератури світу: поетика, ментальність і духовність*. 2014. 3. С.245.

3. Створити цифровий наратив (статичний чи динамічний на вибір студента) на тему: “«Обряди і традиції моєї родини»”
4. Укласти кроссенс по одному із оповідань Р. Бредбері. Зробити його саморозбір.
5. Здійснити компаративний аналіз повісті Р. Бредбері “Кульбабове вино” та кіноповісті О. Довженка “Зачарована Десна”. Заповнити таблицю.

Мотиви	Р. Бредбері “Кульбабове вино”	О. Довженко “Зачарована Десна”
	<p>Дуглас помічає: «Із року в рік людина забирає щось у природи, а природа знову бере своє, і ніколи місто по-справжньому не перемагає, воно постійно в небезпеці; воно візьме косилку, величезні ножиці, місто підрізає кущі, обприскує отрутами шкідників, місто уперто пливе вперед, доки йому наказує цивілізація, але кожний дім от-от захлисне зелена хвиля і сховає назавжди, а коли-небудь з лиця землі щезне остання людина, і його ножиці і садові лопати перетворюються у прах»</p>	
	<p>«Обдавало то жаром пекельного вогню, то несподіваною хуртовиною цукрової пудри, і в цьому унікальному кліматі творила бабуся, і погляд її очей був загадковий, ніби всі скарби Індії. Тисячорука, ніби індійська богиня, вона щось взбивала, змішувала, поливала жиром, розбивала, кришила, різала, солила, перемішувала»</p>	
	<p>«Стоячи у темряві біля відкритого вікна, він набрав повні груди повітря та щосили дмухнув.</p>	

	Вуличні ліхтарі миттю згасли, ніби цвіркуни на чорному полотні. Дуглас дмухнув ще раз, і в небі почали гаснути зірки»	
	«<...> угорнутий у непроглядний червоний дим, Дуглас лежав і слухав, як глухо ухкає його серце, і як повільно, пошттовхами тече кров по його руках і ногах. Губи тяжкі, нерухливі. І думки також тяжкі і нерухливі, падають повільно і рідко одна за одною, ніби піщинки у лінивому пісочному годиннику»	
	«Разом з дідусем вони спустилися в підвал і, поки він обривав голівки кульбаб, дивилися на полиці, де застиглими потоками, закорковане в пляшках з кульбабовим вином, виблискувало ціле літо»	

6. Враховуючи наведені в таблиці ознаки соціальної фантастики (антиутопії), проаналізувати текст роману Р.Бредбері “451 градус за Фаренгейтом”.

зображення суспільства “із середини” з позиції людини, котра переживає конфлікт з державою	
соціальний абсурд і художній прогноз суспільству як головні задачі соціальної фантастики	
відтворення конфлікту людини і системи	
абсолютний страх, як структурний стрижень антиутопії	
квазі номінація: явища, предмети, процеси, люди отримують нові імена, причому семантика їх відрізняється від традиційної	

функціонування образів-символів, які увиразнюють сприйняття підтекстових пластів твору	
--	--

7. Змодельовати шлях еволюції особистості Гая Монтега (роман “451 градус за Фаренгейтом”). Які важелі впливу на простежувані зміни, на вашу думку, є найбільш вагомими?

8. Написати есе на одну із тем, що є висловами Р.Бредбері:

- “Є злочини гірші, ніж спалювати книжки - не читати їх”.
- “Ширше відкрий очі, живи так жадібно, наче за 10 секунд помреш. Намагайся здивувати світ. Він прекрасніший за будь-яку мрію, створену на фабриці й куплену за гроші. Не вимагай гарантій, не шукай спокою – такого звіра немає у світі”.
- “Не має значення, що саме ти робиш; важливо, щоб все, до чого ти торкаєшся, змінювало форму, ставало не таким, як раніше, щоб в ньому залишалась часточка тебе. В цьому різниця між людиною, що просто стриже траву, й справжнім садівником”.

9. Створити інтерактивний плакат: “Кіноінтерпретація творчого доробку Р. Бредбері”.

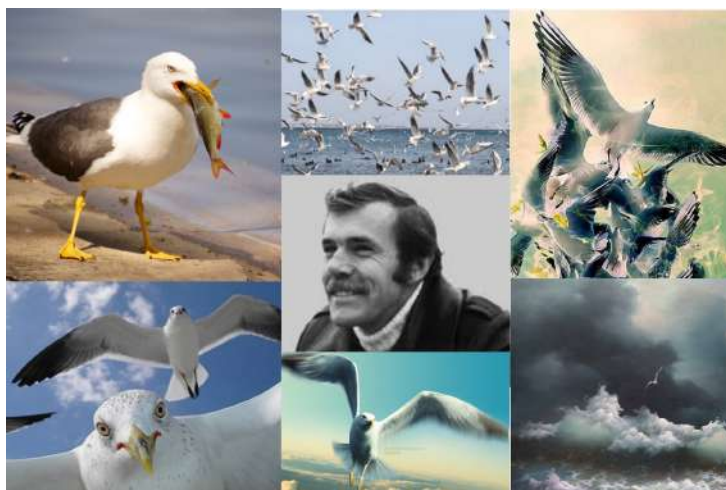
10. Прочитати оповідання У.Ле Гуїн . Дати відповіді на питання:

- які риси притчі простежуються у творі?
- який психоміф покладено в основу сюжету твору?
- На який твір світової літератури екстраполюється зміст оповідання?
- у чому полягає наскрізна проблема оповідання?

11. Написати есе на тему: “Концепт “щастя” в романі Д.Кіза “Квіти для Елджернона”.

12. Створити подкаст за творчістю Д. Кіза.

13. Розгорніть смисловий ряд кроссенса

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7

Тема заняття:

Традиції та ідея пошуку краси у творчості Ясунарі Кавабата

Мета заняття:

Вивчити поетикальні особливості прози Я. Кавабати, поглибити знання студентів про творчість митця; удосконалювати навички аналізу художніх творів письменника; сприяти формуванню полікультурної компетентності та етнічної толерантності студентів.

Опорні поняття:

традиція, інтровертивна література, самобутність, “Дух Ямато”, школа дзен, інсайд, натяк, замовчування.

Питання для обговорення:

1. Соціокультурний контекст:

- “бум” японської культури й літератури в ХХ столітті, спричинений політикою “відкритих дверей”;
- вестернізація японської літератури в ХХ столітті.
- релігійне та світоглядне підґрунтя японської культури;

- витоки синтезу традиції і новаторства в японській культурі ХХ століття.
- 2. Я. Кавабата як виразник сутності японського світосприйняття: парадокси світосприйняття й етапи творчого шляху митця.
- 3. Повість Я. Кавабати “Тисяча журавлів” як застереження про можливість втрати японських національних традицій.
 - жанрово-композиційна своєрідність повісті “Тисяча журавлів”;
 - система образів-персонажів твору, специфіка характеротворення;
 - естетика дзен у повісті;
 - предметні образи як форма реалізації Моно-но аваре (філософії “сумної гармонії речей”);
 - образи природи в повісті.

Рекомендована література:

- Бенедикт Р. Хризантема и меч : Модели японской культуры : пер. с англ. СПб. : Наука, 2004. 360 с.
- Дзюб І. Ясунарі Кавабата. Кавабата Ясунарі. Країна снігу; Тисяча журавлів : повісті. [пер. з яп. та післямова І. Дзюба]. 3-е вид. Київ : Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2003. С. 257–261.
- Григорьева Т. П. Японская литература XX века. Размышления о традиции и современности. Москва : Художественная литература, 1983. 302 с.
- Давиденко Г. Й., Стрельчук Г. М., Гринчак Н. І. Література Сходу. Японія, Китай. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : навчальний посібник. 3-е вид. Київ : Центр учбової літератури, 2011. С. 220–234.

- Японська література: Хрестоматія. Том III (XIX-XX ст.) / Упорядники: Бондаренко І.П., Осадча Ю.В. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. 536 с.

Науковий коментар

Формування сучасної ідентичності Японії розпочалося в XIX столітті, коли західний світ відкрив для себе японську культуру. Тенденцію вестернізації (засвоєння західної світоглядної моделі) започатковано американською дипломатичною місією та представниками династії Мейдзі. Свідомо запозичуючи західні політико-економічні моделі (законодавча - за німецьким зразком, парламентська - за британським, військова та економічна система - за зразком західноєвропейських країн), Японія поступово переставала бути закритою країною Сходу та інтегрувалася в загальносвітове русло.

Після закінчення Другої світової війни відбулася повна переоцінка ціннісних орієнтирів країни, укладених в кінці XIX століття. Зокрема, 1 січня 1946 року відбулося "самопроголошення імператора людиною" й опубліковано указ про розбудову нової Японії. Згодом увійшла в дію нова Конституція Японії, у якій задекларовано пацифістську доктрину держави, повагу до прав людини, свободу слова, віросповідання. На зміну "духові Ямато" (національна доктрина) прийнято концепт "японського економічного дива", утвердження ідеї "небаченої японської працелюбності".

Японська література Нового часу розвивалася під впливом західноєвропейського письменства та традиції японського словесного мистецтва. Інтенсивно розгортався теоретико-літературний дискурс. Засвоюючи концепти літературно-критичної думки Заходу, японська література створювала оригінальні художні тексти з унікальною "внутрішньою логікою", тематикою, технікою письма. Метою цих

творів стало збереження традиційних етичних установок та естетичних маркерів національного мистецтва.

Повоєнна японська література зокрема представлена мистецьким доробком лауреата Нобелівської премії **Ясунарі Кавабата** (1899 - 1972 рр.). У творах письменника яскраво відтворено традиції японців. Автор акцентує на потребі збереження духовних надбань народу. Мистецькі пошуки Я. Кавабати закорінені в філософію дзен, буддистською школою, яка сприймає світ як неподільний, гармонійно цілий, відтак не аналізує, а переживає його. Художник спирається на принцип осяяння (інсайд), що полягає в утвердженні єдиного можливого шляху пізнання світу - інтуїції, а не ментально або сенсуально. Мистецтво дзен створює своєрідну естетичну комунікацію, спираючись на підтекст, апелює до таких прийомів, як замовчування, недосказаність, натяк.

Повість “Тисяча журавлів” (1951 р.) відзначений низкою премій. Твір написано в стилі “нарощування” новел. Автор видавав повість частинами в різних часописах. Повністю окремим виданням вона була надрукована в 1952 році.

Назва твору походить від традиції нанизування паперових журавликів задля здійснення мрій. Такі гірлянди уособлюють журавлиний ключ як одне ціле. У східних культурах образ журавля уособлює добробут, щастя родинну гармонію, вірність. Відтак його зображення можна часто побачити у святковому декорі, на святковому вбранні, посуді.

Практичні та творчі завдання

1. Існує чотири правила чайної церемонії: гармонія (ва), повага (кей), чистота (сей), спокій (секі). Створити історію про атрибути чайної

церемонії. Поміркувати, чому цей обряд став провідним мотивом роману Я. Кавабати?

2. Чайна церемонія в культурі японців вважається мистецтвом життя, зведеним у культ. Її знання розцінюється як міра освіченості, духовної культури людини. Назвіть основні етапи процесу.

3. Створити інтерактивний плакат, використавши ресурси Glogster, Thing Link, H5P тощо, на тему:

- традиція і сучасність у романі Я. Кавабати “Тисяча журавлів”;
- гармонія півтонів у романі Я. Кавабати “Тисяча журавлів”;
- світ старих речей у творчості Я. Кавабати.

4. Розгляньте історію життя Я. Кавабати та змодельуйте хмару тегів.

5. Укладіть словник японізмів, наявних в українському перекладі повісті Я. Кавабати “Тисяча журавлів”. Поміркуйте, яку мету вони реалізують?

6. Напишіть есе на тему назви урочистої промови Я. Кавабати на врученні Нобелівської премії.
7. Опишіть образні функції складових предметного світу в повісті “Тисяча журавлів”. Як через них реалізується *моно-но аваре* (“сумна чарівність речей”)? Доберіть аудіо-візуальний супровід.
8. Укладіть кроссенс за повістю Я. Кавабати “Тисяча журавлів”. Розшифруйте його.
9. Прокоментуйте слова японського письменника Аоно Секіті: *“Кожного разу, коли я читаю твори Ясунарі Кавабати, я відчуваю, що навколо мене завмирають звуки, а повітря стає прозорим, чистим... Я не знаю інших творів, які здійснювали б на мене такий же сильний вплив. Це відбувається тому, що в ліричній прозі Кавабати немає нічого мутного і вульгарного”*.

10. Перегляньте відео за посиланням . Створіть сценарій про унікальність чайної церемонії. Скориставшись функціоналом Canva та наданим текстуальним матеріалом, змоделюйте цифровий наратив.

“<...> будували спеціальний чайний будиночок (тясіцу), використовували керамічний посуд, згодом була організована школа чайних церемоній. Чайний будиночок складався із єдиної кімнати, в яку вів вузький і низький вхід. Отож, щоби зайти в кімнату, потрібно було нагнутися в поклони. У минулому низький вхід не давав самураям входити на чайну церемонію з обладунками, тому зброю вони залишали за дверима. Це символізувало необхідність залишити за порогом всі турботи повсякденного людського життя, поринути у церемонію. Що ми, я більше ніж впевнений, сьогодні і зробимо”¹⁸.

11. Охарактеризуйте персонажів повісті. Доберіть ілюстративний матеріал, залучивши репродукції японських манг або гравюр.

Кікудзі Мітані	
Юкіко Інамура,	
Фуміко Оота	
Тікако Курімото	

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8

Тема заняття:

Специфіка розвитку латиноамериканської літератури другої половини ХХ ст. Магічний реалізм. Творчість Х.-Л. Борхеса, Г.-Г. Маркеса

¹⁸ Бенедикт Р. Хризантема и меч : Модели японской культуры : пер. с англ. СПб. : Наука, 2004. С.36.

Мета заняття:

З'ясувати художні особливості магічного реалізму в літературі Латинської Америки, поглибити знання студентів про творчість Г.Маркеса; удосконалювати навички аналізу художніх творів у заданому аспекті; сприяти формуванню полікультурної компетентності та етнічної толерантності студентів.

Опорні поняття:

постмодернізм, ризома, алюзія, хаосмос, симулякр, інтертекстуальність, цитування, іронія, гра з читачем, пародія, карнавал, магічний реалізм, міф, літературна традиція, фантастика, епос, гумор, антиутопія.

Питання для обговорення:

1. Латинська Америка як унікальний культурний простір. Специфіка типу художньої свідомості: поєднання фольклорно-міфологічного та епічного начал.
2. Феномен магічного реалізму. Художні пошуки, досягнення та відкриття Ф. Андахазі, Х. Кортасара, Х.-Л. Борхеса.
3. Творчість Х.-Л. Борхеса.
4. Синтез західноєвропейських культурних традицій, місцевого і африканського фольклору в сучасній літературі країн Латинської Америки. Феномен "нового латиноамериканського роману" в літературі ХХ століття. Творчий доробок Г.-Г. Маркеса.
5. Художня концепція роману "Сто років самотності":
 - тематика,
 - жанрова поліфонія,
 - специфіка оповідної стратегії,
 - міфологічний час (поступальний та циклічний) і простір твору;
 - онтологічні проекції роману.
6. Філософський вимір оповідання Г.-Г. Маркеса "Стариган з крилами".

Рекомендована література:

- Вінквіст Ч., Тейлор В. Енциклопедія постмодернізму. Київ: Основи, 2003. 503с.
- Висоцька Р. Р. Новела «Вавилонська бібліотека» Хорхе Луїса Борхеса в контексті естетики літератури постмодернізму. С. 191-195. - [Електронний ресурс]. URL: file:///C:/Users/%D0%A2%D0%B0%D0%BD%D1%8E%D1%88%D0%B0/Downloads/Nvkyu_2014_29_28.pdf
- Лиотар Ж.-Ф. Стан постмодернізму / Пер. з фр. Н.А. Шматко. – Київ : Слово, 1998. 160 с.
- Падар Ю. А. Магічний реалізм і химерна проза: протистояння чи взаємодія? Львів : Діксі Пресс, 2000. 93 с.
- Покальчук Ю. В. Сучасна латиноамериканська проза. Київ: Наукова думка, 1978. 280 с.
- Черняк М. А. Феномен массовой літератури ХХ века. СПб.: Изд-во РГПУ им. А.И.Герцена, 2005. 178 с.

Науковий коментар.

Поняття “магічний реалізм” у науковий дискурс увійшло в 1925 році завдяки напрацюванням німецького мистецтвознавця Ф.Роха. Дослідник спостерігав за специфікою відтворення живописцями нової реальності шляхом зміщення перспективи та викривлення зображуваного простору. У літературознавстві поняття “магічний реалізм” вперше актуалізовано відносно творчості гватемальського письменника, лауреата Нобелівської премії М.-А. Астуріаса. Письменник прагнув познайомити світ із своєрідністю світосприйняття індіанців. Подібну мету, поєднати міфологічний світ і реальність, ставив перед собою й А. Карпентьєр. У 1955 році А. Флоресом в есе “Магічний реалізм в іспано-американській фантастиці” вивчено

творчість Х.-Л. Борхеса. З часом термін почав активно застосовуватися на позначення нового типу відбиття художньої реальності.

У літературі магічний реалізм постає як мистецька течія, де проявляються два плани реальності: видима, проявлена і така, що потребує залучення інтуїції, фантазії. З одного боку (за Ю. Борєвим) у творах правдиво і переконливо відбивається “життя у формах життя”, з іншого - увага зосереджується на чарівних, сповнених містичного і сакрального смислу епізодах. Найяскравіше магічний реалізм реалізувався в прозі Латинської Америки.

Класичний південноамериканський “магічний реалізм” характеризується наступними рисами:

- герої - переважно корінне населення континенту, виразники латиноамериканської самобутності, відрізняються від європейців типом мислення та сприйняттям дійсності;
- у книгах латиноамериканських письменників наявні фантазійні елементи;
- художній світ зорієнтований на систему латиноамериканської міфологічної колективної свідомості;
- міф, що є фундаментом твору, не інтелектуальний, а чуттєвий, не має розриву історичного часу, подібного західноєвропейському (античність-сучасність);
- час і простір викривлені, споглядаються крізь призму міфологічного світогляду;
- трансформовано комічне: сміх колективний, виступає своєрідною протиотрутою страхові;
- використовується система символіки чисел, кольору, предметних образів.

Практичні та творчі завдання

1. Укласти список літератури (10-15 джерел) за темою “Особливості художньої організації творів магічного реалізму”. Слід враховувати параметри:

- джерела нові, створені після 2010 року;
- список укладено в алфавітному порядку;
- враховуються правила оформлення бібліографії.

2. Укласти таблицю

Риси магічного реалізму
в романі Г.-Г. Маркеса “Сто років самотності”

герої переважно виразники латиноамериканської самотності, які відрізняються від європейців типом мислення та сприйняттям дійсності.	
трансформовано комічне: сміх колективний, виступає своєрідною протиотрутою страхові	
час і простір викривлені	
міф, що є фундаментом твору, не інтелектуальний, а чуттєвий, не має розриву історичного часу, подібного західноєвропейському (античність-сучасність)	
художній світ зорієнтований на систему латиноамериканської міфологічної колективної свідомості	
у книгах латиноамериканських письменників наявні фантазійні	

елементи, які реалізуються в елементах буденності.	
використання символіки чисел кольорів, предметів тощо	

3. Створити інтерактивний плакат, використавши ресурси

Glogster, Thing Link, H5P тощо, на одну із тем:

- Світ роману Г.-Г. Маркеса “Сто років самотності”;

- “Макондо - селище великих дітей”;

- “На межі світів”.

4. Укласти ментальну карту “Родина Буендіа” (за романом “Сто років самотності”).

5. Поміркуйте, як у романі Г.-Г. Маркеса реалізовано концепт “самотність”. Напишіть есе.

6. Залучивши функціонал графічних застосунків на кшталт

Canva або Crello змоделювати колаж, який міг би стати обкладинкою роману Г.-Г. Маркеса “Сто років самотності”.

Обґрунтувати свій вибір візуального контенту.

7. "Ми - мирний народ, у нас ще ніхто своєю смертю не помирав, ми все зробили самі: заснували поселення, проклали дороги і ніколи не турбували уряд, і нас ніхто не турбував. Не для того ми будували Макондо, щоб перший-ліпший наказував, як нам чинити. <...> І мій дім залишиться білим, як голубка", - заявляє персонаж роману Г.-Г. Маркеса. Хто це? Як його характеризують наведені слова?

8. У промові під час вручення Нобелівської премії Г.-Г. Маркес сказав, що кожен письменник має відповідати за те, що пише утопію, в якій “<...> ніхто не зможе вирішувати за інших, як їм вмирати, де любов буде справжньою, а щастя – можливим, і де народи, приречені на сто років самотності, знайдуть, зрештою,

право на життя”. Як ця позиція митця реалізувалася в романі “Сто років самотності”? Поміркуйте, чому промова називалася “Самотність Латинської Америки?”

9. Розкрити зміст концепту “самотність” в романі Г.-Г. Маркеса “Сто років самотності”. Аргументувати роздуми текстуальним матеріалом.
10. Написати альтернативний фінал оповідання “Стариган з крилами”. Доберіть аудіовізуальний контент суголосний вашій ідеї.
11. Навести 8-10 аргументів, які пояснюють причини того, що роман Г.-Г. Маркеса “Сто років самотності” в рейтингу “100 найкращих книг усіх часів журналу Ньюсвік” на перших позиціях.
12. Довести, що роман Г.-Г. Маркеса “Сто років самотності” справедливо вважається романом-міфом, романом-притчею, сімейною хронікою, інтелектуальним романом.
13. Переглянути сюжет Євгена Стасіневича за посиланням . Укласти 10-12 питань за темою виступу.
14. Оповідання Л.-Х. Борхеса “П’єр Менар, автор “Дон Кіхота, у якому головний персонаж створює інтерпретаційну модель класичного твору, вважається передтечею постмодернізму. П’єр Менар прагне, пропустивши через призму власного світосприйняття “розмиті часом і байдужістю” спогади про прочитану в підлітковому віці книгу Сервантеса, створити власний художній твір. Поступово тексти першоджерела і новотвору почали збігатися. Та герой все ж помітив суттєву відмінність. У чому вона полягала? Яку роль у творі відіграє парадокс?

15. У живописі магічний реалізм маркується як “постімпресіонізм” - художня течія, яка інтегрує реальність і абстракцію. Серед найвідоміших представників варто назвати М. Чюрльоніса, М. Шагала, А. Олбрайта та інших. Розгляньте наведені репродукції. Які візуальні прийоми актуалізують митці для створення цілісної художньої моделі? Що саме перегукується з літературними зразками магічного реалізму? Наведіть приклади.

М. Чюрльоніс, “Рай”¹⁹

¹⁹ Чюрльоніс М. Рай. URL: <https://jyvopys.com/raj-mikaloyus-chyurlonis/>

М. Шагал, "Я і моє село"²⁰

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 9-10

Тема заняття:

Стильові домінанти постмодернізму в літературі кінця ХХ ст. Семіотична багаторівневність постмодерної прози. У. Еко «Ім'я троянди», П. Зюскінд «Парфуми»

Мета заняття:

Окреслити стильові особливості постмодернізму, поглибити знання студентів про творчість У. Еко, П. Зюскінда; удосконалювати навички аналізу художніх творів митця у заданому аспекті; сприяти формуванню полікультурної компетентності та етнічної толерантності студентів.

²⁰ Шагал М. Я і моє село. URL: https://artchive.ru/marcchagall/works/224782~Ja_i

Опорні поняття:

постмодернізм, ризома, алюзія, хаосмос, симулякр, інтертекстуальність, цитування, іронія, гра з читачем, пародія, карнавал.

Питання для обговорення:

1. “Суспільство споживання”, “суспільство самотників”, “інформаційне суспільство” - смислове наповнення поняття. Епоха постмодерна у визначеннях західних філософів (Ліотар, Бодрійяр, Дерріда).
2. Постмодернізм як теоретико-літературний концепт. Риси напрямку.
3. Філософські, етичні та естетичні погляди У. Еко.
4. Особливості жанру інтелектуальної прози у романі “Ім'я троянди”. Назва твору та її смисл. Проблема оповідача у творі.
5. Роман про Середньовіччя як космологічна структура. Інтертекстуальність роману “Ім'я троянди”. Метафізика детективу. Мотив лабіринту. Іронія, метамовна гра, подвійне кодування, числова символіка у творі.
6. Реалізація філософсько-естетичних засад постмодернізму в романі П. Зюскінда “Парфумер”. Текстуальна та інтертекстуальна площина роману. Образ митця. Символічний сенс детективної інтриги.
7. Проблематика роману: краса і зло, влада митця і мистецтва, пошук досконалості. Гротескно-іронічна метафора мистецтва. Концепт “парфуми”.

Рекомендована література:

- Астаф'єв О. Інтертекстуальність як літературна стратегія. *Дивослово*. 2000. №2. С. 5-7.

- Бегун Б. Превратности парфюмерного искусства, или Апология и крах маргинализма: П.Зюскинд «Парфюмер». *Вікно в світ*. 1999. С.162-185.
- Бербенець Л. Аромат як метафора тексту. *Слово і час*. 2009. № 11. С.28-38.
- Білоцерківець Н. Геніальна компіляція. *Всесвіт*. 1993. №11-12.
- Біловус Л. Теорія інтертекстуальності: становлення понять, тлумачення термінів, систематика. Тернопіль: Вид-во Стародубець, 2003.
- Вінквіст Ч., Тейлор В. Енциклопедія постмодернізму. Київ: Основи, 2003. 503с.
- Висоцька Р. Р. Новела "Вавилонська бібліотека" Хорхе Луїса Борхеса в контексті естетики літератури постмодернізму. С. 191-195.
- Зубрицька М. Дискурс обмеженої і необмеженої інтерпретації: Дискусії навколо роману У.Еко «Маятник Фуко». Еко У. Маятник Фуко. Львів, 1998.
- Ковбасенко Ю. Література постмодернізму: по той бік різних боків. *Тема*. 2002. №1. С.2-22.
- Мартинова Н. Аналіз ключових образів в романі «Ім'я троянди». *Філософія культури та мистецька практика*. 2018. №7. С. 112-120.
- Нев'ярович Н. Справа Хорхе, або де вихід з лабіринту? Урок-розслідування за романом У. Еко „Ім'я троянди". *Відкритий урок*. 2002. № 13-14. С. 88-92.
- Помазан І. О. Історія зарубіжної літератури 20 століття. Харків : Вид-во НУА, 2010. 256 с.
- Харчук Р. Б. Сучасна українська проза : постмодерний період : Навч. посіб. КИЇВ : ВЦ Академія, 2008. 248 с.

- Annmary Paul. Umberto Eco's The Name of the Rose as a postmodern gothic fiction. Bengaluru: KJ College, 2020. 56 p.

Науковий коментар

У 1917 році вийшла друком книга Р. Панвіца "Криза європейської культури". У ній вперше використано термін "постмодернізм" і висунуто припущення, що світова культура досягла свого апогею. Однак сучасна інтерпретація терміну вперше була актуалізована аж у кінці 40-х у праці А. Тойнбі "Дослідження історії".

Постмодернізм (лат. post – за, після, далі) як літературна течія виник у США та Європі в останню третину ХХ ст. Естетична природа цього явища - поєднання і органічне співіснування різних художніх систем²¹.

Спочатку цей термін залучався для позначення специфічних тенденцій в архітектурі та образотворчому мистецтві. З часом його актуалізує літературознавство.

Філософською основою постмодернізму є суб'єктивізм, зорієнтований на протидію знеособленому споживацькому суспільству. Таким чином, смисловою домінантою на пряму стає утвердження переваги індивідуального над колективним, унікального над системним, особистості над суспільством. Філософія постмодернізму розвинулася завдяки вченням Ж. Деріди, М. Фуко, Ж.-Ф. Ліотара. Світоглядним джерелом на пряму було відчуття письменниками кінця історії та прагнення змодельовати унікальну концепцію світу. Філософським підґрунтям постмодернізму є теорія постструктуралізму, яка базується на спростуванні логоцентризму й апеляції до чуттєвого шляху пізнання (постмодерної чуттєвості),

²¹ Літературознавчий словник-довідник за редакцією Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. Київ: ВЦ «Академія», 2007.

пошуці маргінальних зон свободи й критиці будь-якого обмеження, смислової ієрархії та універсальної істини.

Етичний ідеал постмодернізму - інтелектуал без прив'язок і обмежень, "коментатор буття", розважливий спостерігач, спроможний на щирі почуття без раціональної оцінки.

Визначальними ознаками постмодернізму є:

- плюралізм, як ствердження, що ніякий художній погляд не може домінувати;
- відмова від канонів та авторитетів, вільне одночасно іронічне ставлення до класики та традиції;
- відсутність принципу замкнутості та жорсткості: переконаність у неможливості регулювати творчий процес конкретними передбаченими правилами;
- фрагментарність, як використання монтажу, колажів, заміщення метафор метонімією, увага до парадоксів, створення враження оповідного хаосу;
- багатоваріантність тлумачення: передбачення відсутності однієї, правильної інтерпретації твору;
- прагнення автора нівелювати власну присутність у творі, яке реалізується як маска автора або навіть смерть автора;
- іронія, пародійність, насмішкуватість, на межі легкого жарту та жовчного гострого трагіфарсу;
- плагіат та цитування як відверте запозичення, але з присутністю іронічних та пародійних елементів, з прагненням відмовитися від класичних для мистецтва понять оригінальності й автентичності;
- інтегрування елітарної та масової культур.

Як зауважено укладачами "Енциклопедії постмодернізму", "<...> постмодернізм - це не так стиль, як безперервний процес, процес

одночасного розпаду та перетворення в межах безлічі мистецьких, культурних та інтелектуальних традицій"²².

Отже, можна зробити висновок, що характерними особливостями постмодернізму як літературної течії є такі риси:

- текстоцентричність: все сприймається як кодоване послання, що його можна прочитати та інтерпретувати;
- цитованість: завдання автора зводиться до інтерпретації, переосмислення, доповнення смислів;
- інтертекстуальність: "ідеальний читач" повинен бути підготовленим, обізнаний із контекстом і освоювати наявні в тексті конотації;
- багат шаровість тексту: залежно від ерудованості читач може декодувати інформацію з різних смислових шарів;
- відмова від логоцентричності: істина множинна, об'єктивної реальності при наявності безлічі суб'єктивних світоглядів множинна;
- "смерть автора" (народження скриптора): у тексті превалює не автор, а читач, оскільки саме останній наділяє текст певним змістом;
- іронія: ніщо не досконале, відтак до всього треба ставитися з гумором.

Знаковими персоналіями епохи постмодерну є У. Еко (1932 - 2016 рр.), П. Зюскінд (1949 р.), Дж. Фаулз (1926 - 2005 рр.), М. Павич (1929 - 2009 рр.), Х.-Л. Борхес (1899 - 1986 рр.) та ін.

Практичні та творчі завдання

1. Ж. Женнет у праці «Палімпсести: література у другому ступені» (1982) класифікує типи взаємодії текстів (інтертекстуальності) і виділяє:

²² Вінквіст Ч., Тейлор В. Енциклопедія постмодернізму. Київ: Основи, 2003. 203с.

- *Власне інтертекстуальність* – співіснування в одному тексті одного чи кількох творів (як цитати, плагіату, алюзії, ремінісценції);
- *Паратекстуальність* – відношення тексту до своєї частини – заголовка, епіграфа, вставної новели;
- *метатекстуальність* – співвідношення тексту до свого передтексту;
- *гіпертекстуальність* – пародійне співвідношення тексту з профанованими ним іншими текстами (стилізація, пародія, травестія, пастиш);
- *архітекстуальність* – жанрові зв'язки текстів, жанрові запозичення.

Навести приклади до кожного із наведених різновидів.

2. Систематизувати матеріал і створити ментальну карту:

“Інтертекстуальність в романі У. Еко “Ім'я троянди”.

3. Постмодернізм, крім маркерів різних видів мистецтв, залучає до художнього тексту й характеристики різних видів діяльності людини: технологічну, інноваційну тощо. Як цей принцип реалізувався в романі П. Зюскінда “Парфуми”?

4. Створити інтерактивний плакат "Риси постмодернізму в літературі" на матеріалі роману У. Еко "Ім'я троянди" або П. Зюскінда "Парфуми" (на вибір).

5. Іронія як провідна ознака постмодерного твору є складовою категорії інтертекстуальної гри і формою ставлення до світу, дає змогу розгорнутого діалогу, подолання прямолінійності й жорсткої ієрархічності.

Як у романі У. Еко "Ім'я троянди" вибудовано сценарій інтертекстуальної гри?

6. Користуючись наведеною нижче схемою, охарактеризуйте художню систему постмодернізму.

7. “Назва повинна заплутувати думки, а не дисциплінувати їх. Заголовок “Ім’я троянди” виник майже випадково і підійшов мені, тому що троянда, як символічна фігура настільки насичена смислами, що смислу в ній майже немає: троянда містична і троянда ніжна жила не довше троянди, війна Червоної і Білої троянди, троянда є троянда, троянда пахне трояндою, хоч трояндою назви її, хоч ні...”, – зазначав У. Еко у “Замітках на полях “Імені троянди”.

Якими були робочі назви твору? Чому автор їх змінив?

8. *“Приклавши вказівний і середній пальці лівої руки до носа, він вдихав крізь них вологе, присмачене анемонами весняне повітря. Потім приклав до насо долоню, принюхався. Він відчув тільки тепло руки і більше нічого. Тоді він скачав обшарпаний рукав своєї сорочки, уткнувся носом у згин ліктя. Він знав, що в цьому місці всі люди могли себе понюхати. Проте він не відчув нічого. Одяг був своєрідним нюховим щоденником останніх семи-восьми років. І тільки його власного запаху, запаху того, хто носив його, не скидаючи, увесь цей час, в одязі не було”.*

Поміркувати, про кого йде мова в наведеному уривку? Які почуття переживає персонаж? До яких наслідків призводить це його відкриття?

9. Оповідання Борхеса “Вавілонська бібліотека” було, як зазначав сам автор, як своєрідною ілюстрацією міфу про 1000 мавп. Суть міфа полягає в тому, що коли багато мавп битимуть пальцями по

клавішах, то рано або пізно зможуть написати роман Толстого або п'єсу У. Шекспіра.

Поміркувати, яке положення постмодерної естетики ілюструє такий підхід Л.-Х. Борхеса. Змоделюйте власну ситуацію, яка б ілюструвала це положення.

10. Постмодерністські твори відкидають ідею абсолютного сенсу і часто вдаються до створення "ненадійного наратора". З якою метою постмодерний автор це робить? Навести приклади.
11. Охарактеризувати оповідача роману У. Еко "Ім'я троянди".
12. Вільгельм Баскервільський, головний персонаж роману У. Еко "Ім'я троянди", прихильник вчення францисканця Роджера Бекона (1214 - 1292 рр.), що надавав величезне значення тлумачення зовнішніх явищ світу, й англійського теолога Вільгельма Оккама (1285 - 1349 рр.), розробника теорії знаків. З точки зору письменника, "тільки від Бекона до Оккама, в цей єдиний період, знаки використовувалися для вивчення індивідуалій", на чому, власне, і будується метод розслідування Вільгельмом Баскервільським злочинів у романі. Цими якостями персонаж близький знаменитому Шерлоку Холмсу.

Вибрати епізоди з твору-донору, які були б суголосні епізодам роману У. Еко.

13. "Я вирішив, що розповідь піде не тільки про середні століття. Я вирішив, що розповідь почнеться з середніх століть, з вуст літописця тієї епохи", - зазначає У. Еко. З цією метою митець "навчався ритму, наївності", перечитуючи величезну кількість середньовічних хронік. З точки зору письменника, "<...> для розповіді насамперед необхідно створити певний світ, якнайкраще облаштувавши його, продумавши до деталей".

Знайти у тексті згадки про артефакти середньовічного світу. Яку функцію відіграють вони у творі?

14. Переглянути відео за посиланням . Окреслити коло проблем, розглянутих спікером і укласти стислий конспект.

15. У “Записках на полях “Імені троянди” У. Еко писав, що кожен новий художній твір складається з усіх попередніх. На думку митця, в епоху постмодернізму, коли цивілізація вже накопичила такий величезний історичний досвід, практично неможливо створити щось нове. Роман “Ім’я троянди” нагадує колаж, що складається з окремих фрагментів творів попередніх епох, при тому залишається цілісним, об’єднаним лінією авторського задуму. Твір завершений, але й відкритий для безмежної кількості нових значень, він не замкнений у собі, а починає діалог із кожним новим читачем.

До яких творів апелює автор? Укласти таблицю.

16. Роман П. Зюскінда як постмодерністський пастищ, скомпонований із різноманітних фрагментів та елементів “чужих” текстів. Твір включає відсилання до творів Г.-Я. К. Гріммельсгаузена, Ж.-Ж. Руссо, Вольтера, Т. Манна, Е.-Т. А. Гофмана, Г. Граса та інших митців. Дж. Райєн вважає, що в романі П. Зюскінда задіяні твори найвідоміших письменників німецького літературного канону: Й.-В. Гете, Новаліса, Р. М. Рільке та ін.

Довести або спростувати цю думку.

17. У сучасній науці існує переконання, що “зір превалює як чуття розуму та цивілізації, усе, що пов’язано зі сприйманням запахів, – ознака безумства та дикунства”²³. При цьому в парфумерному мистецтві Гренуя можна знайти алюзії на літературу, бо запахи для

²³ Классен К., Хоувз Д., Синнотт Э. Значение и власть запаха. Ароматы и запахи в культуре: Книга 1. Москва, 2003. С. 41.

Жан-Батіста були засобом спілкування зі світом, а відтак, складали
своєрідні одоративні (запахові) “тексти”.

Яка позиція, на вашу думку, є більш доречною. Обґрунтувати думку.

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ДОВІДКОВІ МАТЕРІАЛИ

Колективні творчі проекти

Навчальні цілі проектів:

1. Робота над проектом дозволяє встановити тенденції, які містять різні форми цифрових нарративів.
2. Візуалізація вербального контенту, використання засобів для упорядкування та структурування інформації дозволяє систематизувати набуті у процесі осягнення курсу знання.
3. Колективний характер творчості дозволяє налаштувати творчу і навчальну колаборацію, створює комфортні умови для організації навчального процесу та формування soft skills.

Алгоритм роботи над колективним цифровим проектом:

- опрацювання контенту, аналіз його релевантності;
- відбір візуальних об'єктів (фотографія, колаж, малюнок у форматі PNG для заставки подкаста);
- визначення формату (подкаст-інтерв'ю, полілог, аудіо (відео-) серіал, монолог тощо)
- розробка сценарію (150-200 слів), обґрунтування джерельної бази, залученої в проект інформації,
- начитування закадрового тексту,
- підбір саундтреку,
- монтаж медіапроекту,
- збереження як файлу MP4 та його експорт на платформу на кшталт Youtube, Sutori, Tiki-Toki, Canva тощо.

Коллективний цифровий проект може бути використаним замість ІНДЗ, оцінюється з урахуванням якості власне проекту (зміст, кількість контенту, точність, достовірність, коректне використання інформації), презентації нарративу в аудиторії (якість презентації, взаємодія з аудиторією), підсумкову аналітику.

Застосування подібних мультимодальних стратегій "<...>" зумовлена необхідністю врахування когнітивних особливостей сучасного молодого покоління, а також потребою ємного викладу навчального матеріалу у формі, найбільш зручній для його сприйняття, розуміння, засвоєння, запам'ятовування"²⁴.

Тематика КТП

1. Конфлікт людини і техніки у романі Р. Бредбері «451 градус по Фаренгейту»
2. Жан Батист Гренуй – синтез образів Крихітки Цахеса, Квазімодо, Г. Касторпа.
3. У. Еко «Ім'я троянди»: правила гри в часі і просторі.
4. Заплутані лабіринти «Хозарського словника» (за романом М.Павича)
5. "451 градус по Фаренгейту" Р. Бредбері як філософська антиутопія.
6. Образи кельтського фольклору в неоміфологічних романах Дж.Толкіна.
7. Мотив утечі у романах Дж. Толкіна.
8. Жанр антиутопії в європейській літературі ХХ століття (на матеріалі романістики Дж. Оруела).
9. Нові дослідницькі стратегії щодо явища масової літератури. Феномен творчості Ст. Кінга.
10. Традиції крутійського роману в сучасній латиноамериканській літературі.
11. Мегатоліс - колективний герой у романах письменників Латинської Америки.

²⁴ Yaremenko, N., Kolomiets, N., Kharadzjan, N., Mishenina, T., Kohut, I.V. Multimodalidade da transmissão de conhecimentos filológicos durante atividades de sala de aula usando TIC. *Revista on line de Política e Gestão Educacional*. 25, esp.5

**Перелік текстів творів художньої літератури
для обов'язкового прочитання**

Камю А. "Чума", "Міф про Сізіфа"

Сартр Ж.-П. "Нудота", "Слова"

Іонеско Е. "Носороги", "Лиса співачка"

Белль Г. "Більярд о пів на десяту", "Подорожній, коли ти прийдеш у
Спа..."

Борхерт В. "На вулиці перед дверима", оповідання

Голдінг У. "Володар мух"

Толкієн Дж. "Володар перснів"

Льюїс К.-С. "Хроніки Нарнії"

Селінджер Дж. "Над прірвою в житті", оповідання

Бредбері Р. "451 градус за Фаренгейтом", "Вино з кульбаби"

Кізі Д. "Квіти для Елджернона"

Борхес Х.-Л. "Вавілонська бібліотека", «Дзеркало і маска»

Маркес Г.-Г. "Сто років самотності", "Стариган з крилами",
"Полковнику ніхто не пише".

Еко У. "Ім'я троянди"

Зюскінд П. "Парфуми"

Кізі К. «Політ над гніздом зозулі»

Кортасар Х. «Поза часом»

Глосарій

Алегорія – троп, в основі якого реалізація ідеї у формі конкретного художнього образу.

Алюзія – стилістична фігура, яка моделюється на основі аналогії або натяку на загальновідомий факт.

Антиномічність – суперечливість, парадокс.

Абсурд – феномен, що суперечить здоровому глузду, є нелогічним, таким, що не має сенсу, сповнений протиріч.

Антидрама – драматургічний жанр (театр абсурду, поетичний чи “новий” театр), започаткований у середині ХХ століття в межах екзистенційної концепції тотального відчуження людини.

Апріорі (a priori) – філософський термін, що означає поняття, яке передує досвіду, тобто зрозуміле саме собою. Разом із поняттям апостеріорі (антитеза апріорі) є робочими термінами у працях І. Канта.

Бурлеск – один із засобів комічного, в основі якого невідповідність змісту і форми.

Буфонада – комедійний стиль, спрямований на максимальне вираження окремих зовнішніх рис дійової особи, гротескування, спрIMITИЗОВУВАННЯ ДІЇ.

Відкритий твір - феномен, який виникає в перехідні епохи на тлі перевероту філософсько-світоглядної та наукової парадигми і знаменує собою зміну в художньо-естетичній та комунікативній системі «автор-твір-читач», яка полягає в тому, що останній здобуває безмежну свободу інтерпретацій, котра виводить його на рівень

співавторства. Сутність відкритості полягає в специфічній поетиці твору, загальним принципом та підґрунтям якої є невизначеність²⁵.

Гротеск — вид комічного, який синтезує антиномічні начала: фантастичне та реальне, комічне й трагічне, карикатурного й натуралістичного.

Гумор — комічне відображення смішного в життєвих ситуаціях, предметах, характерах, яке не критикує об'єкт висміювання, а увиразнює окремі смішні риси чи явища.

Дзен (“школа дзен”) — школа містичного споглядання в буддистських культурах Сходу.

“Дух Ямато” — синонім “дух Японії”.

Екзистенціалізм — напрям у філософії та літературі, який розглядає людину як таку, чия первинна місія - створити себе, реалізувати первинну екзистенцію як свободу обмежену лише відповідальністю.

Есе - невеликий за обсягом прозовий твір довільної композиції, у якому висловлено суб'єктивну авторську позицію з певного питання, не претендуючи на вичерпне трактування теми.

Іронія — один із засобів моделювання комічного, у якому реалізовано насмішливе ставлення художника до зображуваного. У постмодерному дискурсі іронія - одне із вихідних понять, в основі яких лежить переоцінка традиційних цінностей.

²⁵ Стовба Г.С. Пізні романи В. Голдінга: поетика і проблематика «відкритого твору». Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.01.04 – література зарубіжних країн. Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського. Сімферополь, 2008. С.9.

Комедія – драматичний твір, у якому за допомогою сатири і гумору викриваються негативні соціальні та побутові явища, відображається комічне в характерах або вчинках дійових осіб.

Магічний реалізм – мистецька течія, започаткована в літературі Латинської Америки, зорієнтована на поєднання фантастичного й реалістичного, натуралістичного та міфічного, уявного й природного тощо.

Ненадійний наратор - Я-оповідач, свідомо навмисно оманливий, або ненавмисно введений в оману, який змушує читача поставити під сумнів зміст оповіді.

Неоміфологія – мистецька концепція, що полягає в інтерпретації міфу як провідної форми художнього мислення в сучасному світі, спрямованої на трансформацію сюжетів, образів, символів у нинішньому контексті.

Нонконформізм – протилежне до “конформізм”, заперечення, несприйняття загальноприйнятих в соціумі норм, стереотипів, цінностей, цілей, панівних у суспільстві, прагнення реалізувати активну заперечувальну позицію.

Пастиш - властива постмодернізму тенденція, що полягає у моделюванні твору на основі вже існуючої сюжетної лінії зі збереженням первісної авторської стилістики.

Постмодернізм – започаткована в 60-70-х роках ХХ століття світоглядно-мистецька тенденція, що декларує відмову від ідеалів модернізму та утверджує множинність істин, розмиття етичних та естетичних меж, нівелювання протистояння елітарного й масового в мистецтві, деконструкція, іронія.

Постструктуралізм – антитетичний структуралізові напрям у гуманітарних дослідженнях, який розглядає світ як феноме писемної культури, нічим не обмежений текст. Представники: Ж.Деріда, Ж.Бодрійяр, Ю.Крістева та ін.

Притча – алегорична оповідь повчального змісту.

Раціоналізм – Напряом у теорії пізнання, зорієнтований на сприйняття інформації розумом, а не завдяки чуттєвому досвіду.

Ризома – один із вихідних концептів постмодернізму сформульований Ж.Дельозом, сутність якого полягає в запереченні лінійних смислових структур.

Роман – великий епічний жанр, характерний великим обсягом, обширним хронотопом та кількома сюжетними лініями.

Руссоїзм – система літературно-філософських концептів, сформованих Ж. Ж. Руссо.

Самоіронія – ставлення до своєї персони з гумором, без зайвого пафосу.

Сарказм – прозора жорстка, викривальна, дошкульна насмішка, насичена негативною конотацією.

Сатира – специфічний спосіб мистецької інтерпретації дійсності, що полягає в гострому висміюванні об'єкту як антиподу моралі. У вузькому значенні – твір викривального характеру.

Синкретичність – поєднання в одному творі різних видів мистецтва.

Трікстер – архетип “*simia dei*” (мавпа Бога), що характеризується ігноруванням етичних норм, шахрай, облудник.

Фантастика – це створені людською уявою неймовірні картини й образи, яких не буває у дійсності, але які допомагають якнайповніше виразити думки автора щодо цієї дійсності.

Філософська лірика – лірика, зорієнтована на осмислення глобальних проблем буття, проявляє світоглядні погляди ліричного героя.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Грінчак Н. Історія зарубіжної літератури ХХ століття. Київ : ЦУЛ, 2011. 488 с.
2. Давиденко Г., Чайка О., Гричаник Н., Кушнерьова М. Історія новітньої зарубіжної літератури : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 274 с.
3. Давиденко Г., Стрельчук Г., Гричаник Н. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : навчальний посібник ; 3-тє вид., перероб. та доп. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 488 с.
4. Денисова Т. Історія американської літератури ХХ століття. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2012. 480 с.
5. Історія зарубіжної літератури ХХ ст. : навч. посіб. / В. Кузьменко, О. Гарачковська, М. Кузьменко та ін. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 496 с.
6. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : навчальний посібник. Київ : Академія, 2012. 432 с.
7. Павличко С. Зарубіжна література: дослідження та критичні статті. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. 559 с.
8. Помазан І. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : підруч. для студ. гуманітар. ф-тів вищ. навч. закл. Харків : Вид-во НУА, 2016. 264 с.
9. Шахова К. Англійська художня антиутопія у світовому контексті. Література Англії ХХ століття / за ред. К. Шахової. Київ : Либідь, 1993. С.44-71.
10. Яременко Н., Коломієць Н. Історія зарубіжної літератури: Епоха Середніх віків та Відродження. Кривий Ріг, 2012. 184 с. URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/0564/1890>

11. Яременко Н., Коломієць Н. Історія зарубіжної літератури XVII - XVIII століття: матеріали для вивчення: навчальний посібник. Кривий Ріг, 2021. 168 с. Яременко Н., Коломієць Н. Історія зарубіжної літератури: Епоха Середніх віків та Відродження. Кривий Ріг, 2012. 184 с. URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/0564/1890>
12. Яременко Н., Коломієць Н. Історія зарубіжної літератури XVII - XVIII століття: матеріали для вивчення: навчальний посібник. Кривий Ріг, 2021. 168 с. URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/4518>

Додаткова література:

1. Американські літературні студії в Україні за ред. проф. Т.Н.Денисової. Київ: Факт, 2010. 424 с.
2. Андреев Л., Козлова Н., Костков Г. История французской литературы. Москва, 1987. 542 с.
3. Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. [за ред. М. Зубрицької]. Львів, 2001.
4. Безмежних О. А. Камю «Міф про Сізіфа». *Всесвітня література та культура в навчальних закладах України*. 2001. №10. С.35.
5. Бербенець Л. Текст-пастиш у творчості Ю. Андруховича. *Слово і Час*. 2007. № 2. С. 49-59.
6. Бігун Б. Митець і його творіння за постмодерністської доби. *Всесвітня література в сер. навч. закл. України*. 2002. № 5-6. С. 75-81.
7. Білоцерківець Н. Геніальна компіляція. *Всесвітня література в сер. навч. закл. України*. 2002. № 5 - 6. С. 81-83.
8. Бігун Б. «Якби світ був ясным, не було б і мистецтва» (А. Камю та його «Сторонній»). *Зарубіжна література*. 2002. №3. С.2-3.
9. Блум Г. Західний канон: книги на тлі епох. Київ, 2007.

10. Бурковський І. «Тувім – дивовижний поет...». *Слово і час*. 1994. №11-12.
11. Висоцька Н.О. Література США та ідеї мультикультуралізму. *Вікно в світ*. – 5(8)/99. – С.122-132.
12. Висоцька Н.О. Американське літературознавство сьогодні: мультикультурний вимір. *Американська література після середини ХХ століття: Матеріали міжнародної конференції*. Київ : Довіра, 2000. С. 273-279.
13. Генис А. Треугольник (Авангард, соцреализм, постмодернизм). *Иностранная литература*. 1994. № 9. С. 39-47.
14. Денисова Т. Історія американської літератури ХХ століття. Київ : Довіра, 2002. 487 с.
15. Діброва В. Шляхи театрального авангарду: Ежен Йонеско. *Всесвіт*. 1988. №10. 122-125 с.
16. Дроздовський Д. Література й візуальне мистецтво епохи метамодернізму: Трансгресія, транс-міграція, транзитивність. *Сучасні проблеми художньої освіти в Україні*. 2013. Вип. 8. С. 248-255. URL: Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Spkho_2013_8_21
17. Эко У. Заметки на полях "Имени розы". *Иностранная литература*. 1988. № 10. С.88-104.
18. Затонский Д. Художественные ориентиры ХХ века. Москва, 1988. 416 с.
19. Зарубіжна література ХХ століття: Посібник [за ред. О. М. Ніколенко, Т. М. Конєвої]. Київ, 1998.
20. Кирилюк О.А. Цей шалений розчахнутий світ. *Відродження*. 1993. №9.
21. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. Т. 1 : А – Л. 608 с.

22. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ: ВЦ «Академія», 2007. Т. 2: М – Я. 624 с.
23. Літературознавчий словник-довідник / Р.Т.Гром'як, Ю.І.Ковалів. - Київ, 1996
24. Література США ХХ ст. *Вікно в світ*. 1999. №9.
25. Нямцу А. Є. Міф. Легенда. Література / А. Є. Нямцу. – Чернівці: Рута, 2007. – 520 с.
26. Пастушук Г. “Хроніки Нарнії” К. С. Льюїса в контексті розвитку англійської християнської літератури для дітей. URL: http://old.lingua.lnu.edu.ua/Foreign_Philology
27. Рягузова Г.М. Современный роман-«предупреждение». Киев, 1994. 208 с.
28. Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. М.Зубрицької. Львів: Літопис, 1996. 633 с.
29. Токмань С. А. Камю: Діалог письменника й філософа з іншими та з самим собою. *Зарубіжна література в навчальних закладах України*. 2010. №5. С.51-55.
30. Что надо знать о «Хрониках Нарнии». URL: <https://arzamas.academy/mag/397-narnia>
31. Шалагінов Б. Умберто Еко: філософ між вертепом і тероризмом. *Всесвіт*. 2018. № 5–6. С. 273–274. URL : <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/16841>.
32. Yaremenko, N., Kolomiets, N., Kharadzjan, N., Mishenina, T., Kohut, I.V. Multimodalidade da transmissão de conhecimentos filológicos durante atividades de sala de aula usando TIC. *Revista on line de Política e Gestão Educacional*. 25, esp.5 .
33. Tester K. *Life &Time of Postmodernity*. Cambridge University Press,1993.

34. Dicken-Fuller Nickola C William Golding's Use of Symbolism. Sussex, England, 1990.
35. Turtledove H. The Ring and Meditations on Middle-Earth. N. Y, 2002. 174p.
36. Chance J. The Lord of The Rings: The Mythology of Power. Kentuky, 2001. 162 p.

Інформаційні ресурси:

1. Бібліотека українських підручників. URL: <http://pidruchniki.ws/>
2. Вікіпідручник, відкрита та вільна бібліотека навчальної літератури. URL: <https://uk.wikibooks.org/wiki/%D0%93%D0%>
3. Державна бібліотека України для юнацтва: <http://www.4uth.gov.ua/>
4. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського. URL: www.dnpb.gov.ua/
5. Національна бібліотека України імені В.В. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
6. Національна бібліотека України для дітей: <http://www.chl.kiev.ua/>.
7. Національна парламентська бібліотека України: <https://nlu.org.ua/>
8. Онлайн бібліотека. URL: <http://www.lib.com.ua/>
9. Exlibris : українська електронна бібліотека. Історія, публіцистика, художня література. URL: <http://exlibris.org.ua/>
10. Ukrlib. Книги журнали статті. URL : <http://www.ukrlib.com/>

Контрольні тести

1. Страх, відчай, ситуація вибору, абсурд - це категорії
А) екзистенціалізм
В) класицизм
С) бароко
2. Хто із персонажів роману У.Голдінга "Володар мух" є втіленням раціонального начала.
А) Роха
В) Саймон
С) Джек
3. Через якого персонажа в романі "Володар мух" У.Голдінг реалізує євангельські алюзії?
А) Саймон
В) Ральф
С) Джек
4. Змальовуючи дійсність у романі "451' по Фаренгейту" Р.Бредбері використовує прийом
А) екстраполяція
В) метафоризація
С) алегорія
5. Антиакадемічне мистецтво відкритих форм у літературі США - це
А) бітництво
В) хіппі
С) реалізм
6. Опозиція "живе" - "неживе" є лейтмотивом у творі Р.Бредбері
А) "Кульбабове вино"
В) "Посмішка"
С) "451' по Фаренгейту"

7. Персонаж, який прагнув знайти своє місце у світі і не хотів дорослішати, бо в дорослому світі все "липа" - це

- A) Голден Колфілд
- B) Ганс Шнір
- C) Дуглас Сполдінг

8. Роман складається з низки історій, що відбулися в маленькому містечку за три літніх місяці з братами, їх родичами, сусідами, друзями, знайомими.

- A) "Кульбабове вино" Р.Бредбері
- B) "Політ над гніздом зозулі" Кен Кизи
- C) "Очима клоуна" Г.Белль

9. Психологічні, естетичні та культурні традиції Японії в романі Я Кавабати

- A) "Тисяча журавлів"
- B) "Мейдзін"
- C) "Країна снігів"

10. Свідомо залишав невизначеними закінчення багатьох своїх книг, вважаючи нюанси описаних подій важливішими ніж висновки

- A) Я.Кавабата
- B) А.Камю
- C) Р.Бредбері

11. Образ грецької міфології інтерпретовано у есе

- A) А.Камю
- B) Г.Белля
- C) Дж.Селінджера

12. Використання ігрового стилю; зумисне химерне переплетення різних стилів оповіді; суміш багатьох

традиційних жанрових різновидів; інтертекстуальність - це риси

- A) постмодернізму
- B) класицизму
- C) сюрреалізму

13. Тотальність світу, побаченого крізь текст - це

- A) магічний реалізм
- B) просвітницький реалізм
- C) імпресіонізм

14. Персонаж Сартра переживає стан нудоти, усвідомлюючи

- A) самотність
- B) страх
- C) біль

15. Автошаржем Г.Белля вважають

- A) Ганса Шніра
- B) Файнхаль
- C) Роберт Фемель

16. Що попросив персонаж оповідання Г.Белля "Подорожній, коли ти прийдеш у спа..."

- A) молока
- B) кави
- C) книгу

17. Жанр роману А.Камю "Чума"

- A) роман-притча
- B) соціально-психологічний роман
- C) філософська повість

18. Про кого Ж.П.Сартр сказав: "Його наполегливий гуманізм, вузький і чистий, суворий і чуттєвий, вів сумнівну за своїми наслідками битву проти потворних віянь епохи"

- A) про А.Камю
- B) про Ф.Рабле
- C) про Е.Іонеско

19.Персонаж, який у "межовій ситуації" здійснює свій вибір: зло непереможне, але слід робити свою справу

- A) Доктор Ріє (А.Камю "Чума")
- B) Ганс Шнір (Г.Белль "Очима клоуна")
- C) Голден Колфілд ("Ловець у житі" Дж.Селінджер)

20.«Можливо, настане день, коли на лихо і науку людям, чума розбудить пацюків і пошле їх конати на вулиці щасливого міста». Чому А.Камю так завершує роман?

- A) Світ абсурдний, зло знищити не можна, але треба з ним боротися.
- B) Світ гармонійний, "щасливий", раціональний
- C) Необхідно дотримуватися правил гігієни

21."Минуле слід іронічно переосмислити" - вихідна теза

- A) неоміфологізму
- B) постмодернізму
- C) екзистенціалізму

22.Ситуація, коли абсурд став нормою, а норма абсурдом зображена в

- A) п'єсі Е.Іонеско "Носороги"
- B) романі У.Голдіга "Володар мух"
- C) романі Г.-Г.Маркеса "Сто років самотності"

Твори, внесені до шкільної програми

Беккет С. «Чекаючи на Годо»

Борхес Х. «Дзеркало і маска»

Еко У. «Ім'я троянди»

Зюскінд П. «Голуб»

Йонеско Е. «Голомоза співачка»

Кавабата Я. «Німий», «Тисяча журавлів».

Камю А. «Чума»

Кіз Д. «Квіти для Елджернона»

Кізі К. «Політ над гніздом зозулі»

Кортасар Х. «Поза часом»

Кундера М. «Нестерпна легкість буття»

Маркес Г. «Сто років самотності», «Стариган із крилами».

Ромен Г. «Повітряні змії».

Коельйо П. «Алхімік».

Мо Янь «Геній»

Белль Г. «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...»

Целан П. «Фуга смерті»

Павич М. «Скляний равлик».

Кортасар Х. «Менади»

Халілов Таїр «До останнього подиху».

Грін Дж. М. «Провина зірок».